

CONTEMPORANUL

REVISTĂ ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ

IEȘE DE DOUA ORI PE LUNA.

REDACTORI

pentru partea literară

V. G. Morton

pentru partea științifică

I. Nădejde

N. 20 și 21 an. IV.

Iași 1885.

Privim ca abonați pe D-nii ce vor bine vroi a primi două numere unul după altul.

Un nou codice Voronețean

Nu l'am descoperit aci, cum ar crede cine-vă văzindu-mă articolul datat din Londra, și nici nu se află pe aci prin străinătate, ci iese a casă, în București, tainuit și ascuns de către acei, a căror datorie ar fi fost ca ieși cei dintâi să spuie poporului român și învățaților cari se ocupă cu istorie literaturii române.

Acest manuscris pe care voi să-l descriu, după citi în tin minte di'ntr'o vedere foarte scurtă, se află în Biblioteca Academiei Române, unde a ajuns împreună cu celelalte cumpărate de la d. Sturza Scheianu. Întimplarea m'a făcut să pui mîna pe dînsul, cercetînd celelalte manuscrise. La prima vedere am recunoscut că avem a face cu un frate bun al *Apostolului* găsit de d. Crețu.

O cercetare mai amănunțită a întărit prima credință, care a devenit siguranță.

Ieste o psaltire completă, lipsindu-i numai titlul, iar textul ieste complet. Conține nu numai cei 150 de psalmi canonici, mai are și adăuse.

Formatul ieste absolut identic cu al *Apostolului*, scrisoarea aceeași, rotacismul asemenea; ba chiar și aceeași hirtie cu marca cunoscută a vierului sau porecului în pozițiunea de a scri.

Deci nu încapă nici o îndoială asupra identității perfecte între acele 2 manuscrite; cu deosebirea că aici avem un text cel puțin de 10 ori mai voluminos de cât în acel fragment. *È manuscris de vr. la 3000.*

Ceea ce dă acestui text încă o superioritate nediscutabilă, iese faptul că conține un epilog în care trebuie să se afle numele scriitorului și data scrierii,

Zic trebuie să se afle, căci din nenorocire iese scris acest epilog în *criptografie*, adică cu semne necunoscute. Toate încercările a descifra acest post script prin ajutorul paleografiei și criptografiei slavone au ramas până acuma zădarnice.

Acest epilog care se compune din 4 rînduri se află la sfîrșitul psalmilor canonici, înainte de a începe: *cîntecul cu Moysi.*

O caracteristică deosebită a acestui manuscris, pe cât am putut vedea în grabă, iese lipsa *orî-cărei inscripțiuni slavone*. Nici *psalmii*, nici *cathismele* nu sînt însemnați de cât *românește*. *Kathisma* se traduce prin *ședere* în această psaltire. Conchidem de aci, că și acel mic epilog trebuie să fie scris *românește*. Ultimele semne sînt pentru mine fără îndoială *cifre* reprezentînd *data*.

Pe lîngă această problemă destul de grea ne prezintă psaltirea încă una, care ar trebui să ne puie pe gînduri asupra originalității psaltirei lui *Coresi*. Textul nostru manuscris iese *aproape identic* cu cel din *Coresi*, care se deosebește numai prin punerea unor cuvinte mai potrivite cu textul corespunzătorii slavon; dar și această modificare iese destul de rară.

Orî-ce chestiune de prioritate ar dispărea, dacă am fi în stare să dezlegăm epilogul.

Orî cine vede iese și că cercetările asupra codicelui *Voronețean* sînt, cel puțin ipotetice, până cînd nu se va studia tot o dată și această psaltire.

Acuma viu la un punct, care de sigur îmi va face vrăjmași, dar datoriu mă simt a sluji științei românești și a ridica puțin vîlul ce acopere această afacere misterioasă

a Academiei Române, care a însărcinat pe d. Sbierra cu publicarea codicelui Voronețean și a crezut de cuviință a-i ascunde această descoperire importantă.

Puțin după găsirea manuscriptului m'am rugat de Bibliotecariul Academiei, să-mi permită copiarea unor psalmi pentru chrestomatia mea. N'am reușit, de oare ce-mi spunea că-i trebuie autorizare. M'am adresat către d. D. Sturza, care mi-a spus că regulamentul *nu oprește* întrebuintarea manuscriptelor; dar totu-și nu puteai obține manuscriptul. A trebuit să mă mulțamesc cu cei din urmă doi psalmi copiați în primul moment.

Ieu ȋeram sigur că acest manuscript se va comunica d-lui Sbierra, ȋear ȋeu din parte-mi am comunicat faptul d-lui Crețu, care găsise Apostolul. Incercarea sa de a vedea manuscrisul a fost tot așa de zădarnică ca și a mea. La o cerere adresată d-lui D. Sturza, președintele Academiei, cel cu atȋta dor și ȋubire pentru cultura națională, acesta ȋi respunse *pri'ntr'o scrisoare, cum că manuscrisul nu se află în Academie!* Sȋnt sigur că d-nul Crețu nu va tăgădui acest fapt.

Cu atȋt mai mult am fost surprins, cȋtȋnd recenzia d-lui A. Xenopol în *Voința Națională*, de a vedea că nimene n'are cunoștința de acea *psaltire*. Cum ȋnse ar fi fost lucrul, dacă aceste manuscripte nu s'ar fi ȋngropat în lăzile Academiei, din pivnița casei de depuneri, ci din poțrivă dacă tezaurele țerii s'ar afla în Biblioteca centrală. accesibile la toată lumea?

Nu voiŃ să mă ȋntinz mai mult asupra acestui punct, ca lumea să nu zică: vorbește din ură. Mă mulțamesc a semnală unul din nenumăratele fapte analoage, cari să ilustreze modul cum se sprijinește știința la noi.

Păcat că n'a știut d. Sbierra de acest manuscript, atȋnci de sigur cercetarea-ȋ ar fi fost cu totul altfeliŃ făcută, și rezultatele, după cȋt le cunosc din citata recenzie a d-lui Xenopol, ar fi fost esențial modificate.

ȋnnainte de a isprăvi mai atrag atenȋiunea asupra unui alt manuscris al Psaltirei, scris de unu *Ioan din Vas-*

lui la 1710 (fost în Biblioteca centrală, apoi mutat la Muzeul din București). Din această Psaltire, scrisă pe hîrtie mică, într'o limbă arhaică, dau extracte în Chrestomatie vol. I p. 363—368.

Un studiu comparativ al tuturor textelor scrise în Moldova de sus, ne-ar vindeca poate de credința că avem a face în Psaltire și Apostol cu texte mai vechi de cît a doua jumătate a secolului al XVI (c. 1550).

Când va reuși cine-vă a dezlega epilogul Psaltirei, vom avea un rezultat decisiv.

Londra 1. I 86.

DR. M. GASTER.

SPLEEN

Vîntul suieră prin hornuri,
Ploaia bate în ferestî;
Osîndit, închis în casă

De urît înnebunești

Și te prinde-un dor de moarte,
Pe cînd faci filosofii,
Cugetînd l'ale vieții
Mirșave ticăloșii.

Dar mișel ori lenes poate *)

Indoîelnic tît remii,

Mai cetesti, mai casti, faci viersuri

Și sfișitul țî-l amîi.

Și sezînd închis în casă,

De urît înnebunești:

Vîntul suieră priu hornuri

Ploaia bate în ferestî.

GH. DIN MOLDOVA.

*) J. Richepin. Spleen. Les Blasphèmes

TAMAN*)

(după Lermontoff)

Taman ie, fără doar și poate, portul cel mai scîrnăv din toată Rusia. În iel mai că iera să mor de foame și cit pe ce să fiu înecat.

Ajunsesem noaptea, tîrziu de tot, în căruța de poștă. Surugiul își opri caii oboșiți la poarta singurei case de zidiu, chiar lîngă rohatcă, și sentinela, un cazac de marea Neagră, auzind zînghenitul zurgalăilor, strigă cu glas adormit și fioros: „Stăi ! Cine !?”.

Serjental și un căprariu ieșiră în grabă.

Le spusei că sînt un ofițeriu în misie, călătorind pentru interesele statului și cerui să-mi deie locuința ce mi se cuvenea. Căprariul mă duse prin tot tîrgul, dar nu găsiu bordeiul care să nu fie prins. Începuî să mă înfuriu, căci iera tare rece, nu dormisem de trei nopți și cădeam de obosală.

— Du-mă unde-vă. La dracul, dacă vrei, numai să am loc.

— Dă, mai ieste iel într'un loc,.... respunse căprariul închinîndu-se militărește, numai n'are să vă placă, nu-i prea cam se cade.

Nu pricepînd îndestul ce voiea să zică, îi poruncii să mă călăuzească ; și,—după multă horhăieală prin niște hudicioare parșive în cari de-o parte și de alta nu vedeai, după zaplazurele de scînduri, decît hardughii păcătoase,—ajunserăm la o casuță ; chiar pe malul mării.

Luna plină lumina coperișul de stuh și innălbea părății noiei mele locuinți. În ogrăgioara-i, încunjurată cu zidiu de piatră, mai iera o căscioară mai mică, mai hodorogită, hîită și plecată într'o parte. Pe acolo malul mării iera rîpos și valurile mohorîte izbîndu-se de iel săreau în sus, forfotind innăbușit.

Luna liniștită căta la cea mare vecinic în izbeliște și vecinic plecată stăpînirii sale ; și la lumina iei zăream, departe de țerm, hăt în colo, două corăbii ale căror catarguri, vîntrele și fringhii întunecate păreau, în zarea albie, o mreajă de paingân. Sînt corăbii în liman, gîndii ieu, mîni demineață plec la Ghelengik.

Poruncii slugei mele, cazac de linie, să dezlege lada și să deie drumul surugiului, ierar ieu începuî a striga pe stăpînul casei ; dar, nici un respuns. Batui în ușă : de geaba !....

— Cine-i acolo ? întrebă într'un tîrziu un glas de copil.

— Unde-i stăpînul ?

*) Lermontoff. Un héros de notre temps — traduit du russe par A. de Villamarie. — E Giraud et C-ie Paris. 1884. *Choix de nouvelles Russes* — traduites du russe par I. N. Chopin. — G. Reinwald et C-ie Paris. 1873

— Nu-i stăpîn.

— Cum ! Nu-i stăpîn ?

— Nu.

— Iei, atunci stăpîna ?!

— S'a dus în sat.

— Atunci, cine-mi deschide ? răcnii dînd cu piciorul în uşă.

Uşa se deschise singură şi un iz de umezeală se năpusti din casă afară.

Copilul ieră ca de cinci-spre-zece ani

Aprinsei un chibrit şi apropiindu-i-l de obraz văzui doi ochi cu totul albi : ieră orb... orb de tot, din naşcare. Iel stă smirna înaintea mea aşă încît putui cerceta cu de-amănuntul trăsăturile feţei lui.

Marturisese că sînt pornit, din fire, în potriua orbilor, chiorilor. surzilor, ciunţilor, ciungilor, gheboşilor şi a tuturor betegilor Am băgat de samă că ie o ciudată înrudire, o stranie legătură, între înfăţişarea omului şi între sufletul său ; ca şi cînd lipsa unuia din membre ar face ca sufletul să-şi pieardă vre una din însuşirile lui.

Cătam în faţa orbului ; dar ce poţi ceti pe-o faţă lipsită de ochi ! Cătam la iel de multă vreme şi mila mă prindea fără voie ; dar un zimbet uşor lunecă pe buzele-i subţii şi-mi pricinui, nu ştiu de ce, o impresie foarte rea. Îmi veni bănuieala că ast orb nu ieră aşă de orb, pe cît părea. În darn cercăi s'alung prepusul, zicîndu-mi că ie peste poate de a-ţi preface ochii aşă de bine. Dar ce vraii ? Firea-mi ie prepuelnică şi bănuitoare şi astă pornire nu i-o pot stavili.

— Ieşti fiul stăpînei ? întrebăi într'un tîrziu.

— Nu.

— Al cui ieşti, atunci ?

— Al nimarui. Sînt un biet seriman.

— Stăpîna-ta are copii ?

— Nu. Avea o fată ; dar a fugit peste mare cu'n Tătar.

— Ce Tătar ?

— Cine-l ştie ? Vr'un Tătar din Crimeiea, un pirat din Kerci.

— Întrăi în casă : două laiţi şi o masă, lîngă sobă un lădoiiu mare şi atita tot. Păreţii goi, nici o icoană ; semn reu.

Pe fereastă, pri'ntr'un ochiu stricat, vîntul mării străbătea.

Scosei din lada mea un capăt de luminare, îl aprinsei ; pusei straile, sabia şi puşca într'un colţ, pistoalele, pe masă ; întinsei mantaua pe-o laiţă, căzacul pe ale lui pe cealaltă ; şi ne şii culcaram. Peste zece minunte iel horăiea de-a binele, inse ieū nu puteam aţipi. În preajma mea, în întunec, toate cele se schimbau în copil cu ochii albi.

Trecuse mai un ceas. Luna strălucea prin fereastă și razele-i se jucau pe pardoseala de lut. De-o-dată pe dîra luminoasă, care disparteă odaiea în două, trecu o umbră. Mă ridicai pe coate și cătai afară; din nou cine-vă trecu, pe di'naintea mea și se dosi, dumnezeu știe unde. Nu puteam crede că fugise pe malul mării, drept ca păretele în acel loc, și cu toate acestea aiurea nu se putea duce. Sării de pe lăiță, luai mantaua în spete, pusei pumnalul la brîu și mă furisei din bordeiū, tiptil, tiptil. Cit pe ce să dau piept în piept cu orbul. Răpede, mă dadui după zidiū și orbul, cu o legătură subsuoară, trecu pe lîngă mine, cu pas încet dar sigur și așezat, se îndreptă spre port și prinse a pogori pe-o cărarușă îngustă și priporoasă.

Poftim! gîndii în gîndul mieu, muții vorbesc și orbii văd; și fără a-l pierde din vedere mă luai după iel.

Nori învăluieau luna și ceața se lasă pe luciul mării. A-burii ierau așa de deși că abiea puteai zări lumina unui finariū de pe-o corabie apropiată. Termul mării ieră albit de spumele valurilor; credeai că acū, acū au să-l înghită. Cu mare greu scoborii și ieu priporul; apoi, pe sub coasta naltului mal, mă furisei încet. Orbul stătu locului o clipă, pe urmă făcu la dreapta și se apropiē atît de tare de apă că crezui că valul îl ajunsese și-l și înșfăcase. Judecînd după siguranța cu care sarea din piatră'n piatră și după cum se ferea de borțile ce-i stăteau în cale, vedeai că ieră deprinsă cu locurile. În sfîrșit se opri și trăgînd cu urechea la un vuet depărtat se puse jos lîngă boccea.

După cită-vă vreme o umbră albă se ivi din cealaltă parte, se apropie de orb și se așează lîngă iel. Vîntul îmi aducea vorba lor, bucăți, bucăți.

— Ce furtună! zicea un glas femeesc; n'are să vie Iancu.

— Lui Iancu nu-i pasă de furtună, răspunse orbul.

— Ceața se'ndesește! rosti femeea. Și glasul iei ieră jalnic.

— Cînd e ceața treci mai lesne pri'ntre corăbiile de straja.

— Și dacă s'a'nneacă?

— Iei și? Te'i dăce duminică la beserecă fără cordele nouă.

Apoi tăcură. Un lucru mă miera; orbul vorbise eu mine ukrăniește și acum grăiea rusește curat.

— Vezi c'am avut dreptate, zise orbul batînd din palme. Lui Iancu nu-i pasă de mare, vînt și ceață, nici de grăniceri. Ascultă! Iar! Iel de; auzi apa cum flocatește?... Auzi visele?!..

Femeea sari în sus și cercetă marea cu o vădită neliniște.

— Ce tot hodorogești, orbule! Nu vad nimic.

Mărturisesc că n'ercăi și ieu să zeresc în depărtare ce-vă care să semene a barcă, dar nu văzui nimic. Poema după vr'o zece minunte, un punct negru resări în mijlocul valurilor înalte.

Punctul acum mare, acum mic, tot venea spre noi; în sfârșit o barcă suind lin culmea vălurilor, apoi coborînd iute cu iele, se apropiea de term. „Îndrăznește ie omul care a cutezat pe așa noapte să facă drum de două-zeci de verste și mare lucru trebuie să fie la mijloc“. În vreme ce gîndeam acestea sîngele mi se sleea în vine, cîtînd la sărmana barcă, care se dă afund, chiar ca păsările de pă, se ridică rîpede pe visle ca pe niște aripi, se legănă de-asupra genunei tăind valurile spumoase.... și tocma cînd credeam că în avîntu-î se va lovi în mii de tînduri, se întoarse ușor în curmeziș și, teafără, întreagă întreguță, intră în cotul mării.

Un om mijlociu la stat, purtînd căcînla tătărăscă, de piele de oaie, sări pe mal, făcî un semn cu mîna și tustrei prinseră a scoate ce-vă din barcă. Barca ieră așa de ticsită că nici a-zi nu pot pricepe cum de nu s'a cufundat. Luînd fie-care cîte-o boccea mare, o pusera pe umeri, se strecurară pe lîngă mal.... și curînd se făcură nevăzuți.

Trebuie să mă întorc în casă; dar aste ciudate întîmplări mă turburaseră și stătui treaz pînă la ziuă, așteptînd zorile cu nerăbdare.

Trezindu-se, căzacul se uimi văzîndu-mă îmbrăcat gata; dar tăcui și nu-i spusei pricina.

Privii cîta-vă vreme cerul albastru, impuchitat cu nourăși scămășați și depărtata coastă a Crimei bătînd în liliechiu, numai stînci cătră sfîrșit.... Vremea ieră așa de limpede încît vedeam pîn'și ruinele unui turn, care innâlbeau în zarea sinelie. Apoi pornii spre tîria Fanagoriei ca să aflu de la comandant cînd puteam să plec la Ghelengik.

Comandantul nu-mi putu spune nimic hotărîtoriu. Toate corăbiile ce se aflau în port ierău ori bărci de-ale grănicerilor ori corăbii negustorești cari nu-și începuseră încărcatul.

— Poate peste trei, patru zile, va sosi pachetutul și atunci vom vedea.

Mă întorsei a casă îngrijit și supărat. Căzacul îmi ieși înaintea și văzîndu-mă posomorît îmi zise spăriet:

— Merge reu, stăpîne?

— Da, dragul meu, și dumnezeu știe cînd vom pleca d'aci.

Într'auzul acestora iel se turbură și mai tare, se plecă spre mine și-mi șopti înec:

— Gazda noastră nu-i de samă. M'am întîlnit cu-un serjent din căzaci mării Negre, un cunoscut cu care-am fost într'o divizie anul trecut, și arătîndu-î unde am conacit,.... mi-a zis: „Nu-i casă de oameni de treabă!“.... Și ce-i drept, ce vra se zică orbul ista, care merge sigur în toate părțile, pînă și'n piecăt, care aduce ține, cară apa?... Fie, ie deprins, dar ori și cum!...

— Iei ce-ți pasă? Văzut'ai pe stăpînă?

— Da, a venit o babă cu fata iei.

— Ce fată? N'are fată.

— Dă, dumnezeu știe de-i a iei ori ba; baba-i colò în bordei.

Întrai în năuntru. Pe vatră ardea foc mare și pe foc fierbea o mîncare destul de bună pentru niște oameni săraci.

La toate întrebările mele baba răspunde că ie surdă și că nu aude. Ce să fac? Mă întorsei spre orb care ședea lîngă cuptoriu și aruncă vreascuri în foc.

Al! aicea-mi ieseți orbețul dracului! zisei, luîndu-l de ureche. Ian spune-mi und'te-ai dus ast'noapte cu bocceaua ceea?

Dar pe loc orbul prînse a plînge, a țipă și a se bocî.

— Unde m'am dus?!

— Nu te-ai dus nicăieri, cu o legătură?

— Ce legătură?

De ast'dată baba auzi și începù a bodogăni.

— Ha, ieaca cè scornește! Ce te legi de un biet nevolnic? Ce ți-a făcut iel?

Atîta prefacere mă îndrăci, ieșii hotărît să aflu ascunsul astor lucruri și învalindu-mă cu mantaua, mă așezai pe-o piatră, lîngă zidiu.

Înaintea mea se desfășura marea, turburată înca de vijeliea nopței; vuetu-i trist și hojma acela-și semănînd cu zvonul unui țîrg ce ațipește, îmi stîrni stolul uitatelor amintiri, îmi duse gîndul cu ani în urmă, colò, tocma la miezã-noapte, în friguroasa noastră capitală și adîncit în trecut uitai totul.... Un ceas, poate și mai bine, trecù ast-feliu. Cînd mă desmeticii, mă trezii într'un cîntec. Un glas femeesc cînta în apropiere. Dar nu mă dumereram din cotrò venea glasul. Prinsei s'ascult cu luare a mințe;... cîntecul ierã melodios, acum trãgãnat și jalnic, acum rãpede și plin de vieață. Cãtãi în jurul meu; dar nime, țipenie de om! Mai ascultai;... glasul pãrea cã vine din ceriù; atunci ridicînd ochii, zãrii pe coperișul casuței o fetișoară cu părul despletit, lãsat pe umeri și îmbrãcatã c'o polcã în dungi.

Ierã curat o zinã a apelor, o rusalcã din vremile cãrnute.

Tinea mina la ochi, apãrîndu-i de razele soarelui și cãtã țîntã în depãrtare; acum rizînd și vorbindu-și în glas, acum începînd din nou cîntul sãu.

Și a-zî îmi aduc a mințe de cîntecul acela:

Slobode și iuți ca dorul,

Intinzînd pinze albi,

Toate naile și ieau zborul,

Peste mările verzi.

Fără pînze di'ntre toate,
Numai luntrea mi-o vedeți ;
Dar iea știe să înnoate
Cînd ieu port a iei lopeți.

Vîntul suflă cu putere
Toate năile-au plecat ;
Și cu toatele'n tăcere
De la țerm s'au depărtat.

Ieu la valuri mă plec tare
Și le rog încetîșor ;
Ca să aibă îndurare
D'al meu scump și drag odor....

Și-a mea luntre duce iute
Bogații cu miile ;
Cînd prin nopțile tăcute
Ieu dau zor cu vislele.

Nu știu cum îmi veni în minte că'n noaptea trecută auzisem acest glas. Stătui un pic pe gînduri ; și cînd cătai din nou pe coperiș : rusalca, nicăieri. Dar peste puțin trecu chiar pe lîngă mine cîntînd și plesnind din degete, intra în bordei și prinse a se sfădi cu baba. Baba ieră minioasă foc, iear iea ridea în hohot. Sfada se potoli și fata ieși sărind și țupăind, veni pană'naintea mea, se popri o clipă, căta lung și țintă în ochii miei, ca și cum m'ar fi văzut pe neașteptate și întorcîndu-se în loc o porni încet spre port.

Și ce-vă mai mult. Ziulica ntreagă, pan'în sară iea se învîrți în preajmă conacului meu sărind și cîntînd. Ce stranie faptură ! Oă ieră smintită nu puteai crede, căci pe fața-i nu zăreai semn de nebunie ; din potrivă ochii-i pătrunzători se ținteau hojma spre mine, părea că așteaptă să-i vorbească, să-i zică ce-vă, ... și cum cer-cam să mă dau cu iea în vorbă, vicleana ! fugea zimbînd.

Nu mai văzusem așa femei. Frumoasă tare nu ieră ; dar cînd ie vorba de pe frumuseță, am gusturile mele. „Ieră de soiū“. Soiul la femei, ca și la cai, ie lucru de capetenie și se cunoaște în deobște de pe mers, de pe mîni și picioare ; de multe ori nasul poate fi o dovadă temeinică. În Rusia un nas fără cusur ie mai rar decît un picior mic.

Privighitoarea mea nu părea mai mult de opt-spre-zece ani. Mijlocul îi ieră mladios, cum nu-ți poți închipui ; capul și-l

ținea, așa nu știu cum, și lungu-i păr balaiu cădea'n unde aurii pe grumazul și umerii iei pîrliți de soare și de vîntul mării; dar nasul, nasul, feră desăvârșit, drept și bine făcut. Și deși în căutăturile-i șirete vedeam un ce selbateg și de banuit, îndărăpniciea gusturilor mele ieră atît de tare încît nasu-i grecesc mă înnebunea. Îmi închipuieam că dădusem peste acea Mignon a lui Goethe, peste acea fantastică plăzmuire a închipuirii lui germane... Și drept ie că bine mai semănau. Și una și alta, din neastîmpărul cel mai mare se opreau fără veste și stăteau locului nemișcate, ca de lemn; amîndouă aveau acelea-și vorbe neînțelese, acelea-și sărituri, acelea-și straniu cînturi....

Cătră sară o oprii lingă ușă și grăirăm cam așa :

— Spune-mi, puic'o, ce făceai a-zi pe coperișul casei ?

— Ieu ? Cercam din cotrò bâtea vîntul.

— De ce ?

— Din cotro bate vîntul, vine și norocul.

— Cum ! cîntul tău chiamă norocul ?

— Cînd cînți, ie semn că iești fericit.

— Dar ce ? nefericirea n'are cîntec ?

— Așa-i ; acum mai bine, acum mai reu ; și dese ori de la reu la bine nu-i decît un pas.

— Cine te-a învățat cîntecul ce-ia ?

— Nime ! Cînt ce-mi vine'n minte. Cine trebuie să priceapă, pricepe... iear alții ba.

— Cum te chiamă ?

— Nașu-mieu o fi știind.

— Și cine-i nașul tău ?

— Asta-i treaba mea

— Ce șireată ! A, dar ori cum, tot știu ce-vă de tine....

Chipu-i stătù nemișcat, nici buzele nu i se clintiră ; ca și cum n'ar fi fost vorba de dînsa. — Știu că ieri noapte pe malul mării.

Și cu gînd să o îngrozesc îi spusei de-a fir a păr tot ce văzusem ; dar iea prinse a ride'n hohot.

— Multe ai văzut, dar puține știi ; și cele ce știi... ! bine-ai face să nu le crăinești.... !

— Dar dac'ăși spune guvernatoriului ? zisei făcîndu-mă că vorbesc înadîna ?

Iea saltă și perî cîntînd, cum saltă din tufisuri pasăruica spăriată. Amenințarea mea o pusese pe gînduri. Atunci pe dată nu-mi pricepui greșala, înse mai tîrziu mă căii.

Prinsese a înnoptă. Porunciir căzacului să deie foc samavariului ; aprinsei o lîminare, mă pusei lingă masă și începui a trage din lulea. Pe cînd s'fîrșeam a doua ceașcă de ceai, ușa se deschise și un straiu fôșni la spetele mele ; tresarii și mă întorsei.

Ieră rusalca mea. Încet și fără zgomot iea se așeză de ceea parte a mesei și-mi cătă ochi în ochi. Căutătura-i îmi părù galișă și-mi aminti de privirile cari eu cîți-va ani în urmă stăpîneau inima mea. Par'că așteptă s'o întreb ce-va; înse tăceam, n'aveam graiū, ieram cuprins de-o neînțeleasă neliniște. Chipu-i palid arătă cît ieră de tulburată; mîna-i tremură și răscolea pe masă; pieptul i se ridică tare și părea că-si ține suflarea.

Imi iera ciudă pe mine însu-mi și mă găteam să încep vorba ciubotărește, dîndu-i o ceașcă de ceaiū, cînd de-o dată iea sări în picioare, imi cuprinse gîtul cu minele și mă sărută cu foc, drept în gură. Un nor imi trecu peste ochi, capul mi se învîrti și o strînsei la piept; dar ca un șerpe imi alunecă di'ntre brațe, șoptindu-mi la ureche:

— „La noapte, cînd vor dormi cu toții, vin'o pe mal!”

Și di'ntr'o săritură ieși din odaie, resturnînd samavariul și lumînarea din antret.

„Nebuna dracului!” strigă căzacul culcat pe paie, înfuriet că-i vărsase ceaiul ramas.

Strigătul lui mă desmetici.

Pe la două, cînd nu se mai mișcă nemic în port, trezii căzacul și-i zisei:

— De m'auzi împușcînd, vin'o iute pe malul mării.

Căzacul holbă ochii și biiguî într'un noroc:

— Bine

Imi pusei pistoalele la brîu și ieșii. Iea mă așteptă lingă carărușă. Ieră mai ușor îmbrăcată; un tulpăncă încingea mijlocu-i mlădios.

„Vin după mine” zise iea luîndu-mă de mîna și începurăm a cobori. Nu știu cum de nu mi-am rupt gîtul! Jos cotirăm la dreapta și apucărăm drumul pe care urmărisem orbul, în noaptea trecută. Lună nu reserise încă; și pe ceriul întunecos, numai două steluțe scîlîpeau ca luminele farurilor. Valurile se răstogoleau într'una unul după altul, vecinic cu aeela-si zgomot. O barcă legată de term, se legănă încet.

„Hai în barcă” șopti călăuză mea.

Ieram nehotărît, căci nu-mi prea plac primblările sentimentale pe mare, înse nu mai puteam da înapoi. Iea sări în față, ieu după dînsa și nu-mi venisem bine în fire și ne și departasem de term.

— Ce-i asta? întrebăiū răstit.

— Asta? respunse iea așezîndu-mă pe lăcioara băreii și luîndu-mă în brațe; asta'nseamnă că-mi iești drag.

Obrajii noștri se alipiseră și simțeam calda-i suflare... Dar auzii picînd ce-vă în apă; pusei mîna la brîu;... pistoalele nică-

ieri !... Pe loc, un groznic prepus îmi trecu prin minte și singele navală la cap. Cătăi îndărăpt; ieram la vr'o șase-zeci de stinjină de la term și nu știam să înot. Vruiu să-i desprind minele, și-ai găsit ! se agăță de straele mele, ca o miță și îmbrâncindu-mă cercă să mă arunce în mare. Barca se clatină, mă cumpanii ; dar putui să mă țin. Atunci se încinse între noi o luptă pe vieață și moarte. Mîniea îmi dădea puteri ; curînd înse văzui că protivnica mea ieră mai tare și mai îndemînatecă de cit mine.

— Ce vrei ? răcnii stringîndu-i minutele ; să i-le zdrobesc, nu ce-vă.

Degetele-i poeniră și iea nici nu crîeni ; șerpoaica răbdă schingiurea fără un gemet.

— Nu vezi ? zise iea, de-acu te-i duce să spui ce-ai văzut...

Și cu o putere de necrezut mă izbi de marginea bărcii. Prinsi de brîu, cum ieram, căzurăm amîndoi și trupurile noastre atîrnară de-asupra apei ; țărul ieî plutea. Clipa ieră hotîrîtoare. Răzămîndu-mă într'un genunchiu îi implintaiu o mîna în păr, cu cealaltă o apucăi de git ; durerea-i desprinse minele, și di'ntr'o brîncă o zvîrlii în mare.

Ieră întunerec beznă. Capul i se ivi de două ori în mijlocul spumelor... și-apoi, pace; nu mai văzui nemic....

În fundul bărcii dădău de-o visla ruptă ; și cu mare greu ajunsei la term. Apoi urmînd malul mării, ca să ies la casă, fără voie cercetam din ochi, locul în care orbul asteptase în noaptea trecută.

Luna acum strălucea pe ceriu și la lumina ieî zării albînd ce-vă chiar lîngă apă. Îmboldit de dorul de-a ști ce-ie, mă apropii încet și mă întinsei între ierburi, scoțînd numai capul. De pe stîncele urde ieram vedeam tot ce se petrecea de desubt pe term ; și, fără să mă prîndă mjerarea, mă bucurai văzînd pe rusalca mea. Iea își storcea apa din păr ; iear cameșă-i udă, blească, se lîpsea pe mijlocu-i mlădios și pe bulbucata-i sin. Cûrînd o barcă se ivi în depărtare, se alipi răpede de term și, ca și'n noaptea trecută, un om în străie, tatărești sări pe mal ; păru-i ieră ratezat căzăcește și de la brîu, de la cîreă, îi atîrnă un cutîț lung.

— Iancule, zise iea, totul ie pierdut ! Apoi vorbiră îndelung, dar așa, de înot, încît nu puteam pricepe nemic....

— Dar orbul, unde-i ? întrebă Iancu, într'un tîrziu, cu glas mai tare.

— L'am trimes pân'a casă, respunse iea.

— Peste puțin orbul sosi ducînd în spate un sac, pe care-l puseră în barcă.

— Ascultă, orbule ! zise Iancu, păzește bine casa... știi !

acolo-s mărfuri scumpe... spune lui (n'auzii numele) că nu-l ma pot sluji; vremile's grele; primejdia-i mare; n'are să mă mai vadă. Mă duc să cat de lucru aiurea. Cate iel hăt și bine, n'a mai găsi luuțraș îndrăzneț ca mine! Da, spune-i că, dacă-i plătea mai bine ostenelile, Iancu tot nu l'ar fi lăsat. Despre mine'i ușor, calea mea-i deschisă ori pe unde suflă vîntul și mugește marea.... Un pic de tăcere și Iancu urmă: Pe dînsa o ieau cu mine, nu mai poate sta aci... Și spune babei că i-a sosit veleatul, să mai facă loc și altora.... spune-i ca pe noi nu ne-a mai vedea.

— Dar ieu ce-am să fac? respunse orbul.

În astă vreme rusalca mea sări în barca, făcînd un semn torarășului său și acesta puse ce-vă în mîna orbului:

— Na, ține! cumpără-ți turtă dulce.

— Atîta-mi dai? zise orbul.

— Mai na! și cîți-va bani lunecîndu-i din mîna zurnăiră pe pietre.

Orbul nu se mișcă.

Iancu sări în barcă; și, fiind că vîntul sufla despre țerm, întinseră o vîntreluță și se depărtară cu răpegiune, și multă vreme, în mijlocul valurilor mohorîte albeața vîntrelei străluci sub razele lunei. Orbul remasese împietrit; îl auzeam suspinînd și plîngînd cu hohot; iar ieu scîrbit, cuprins de milă stăteam neclintit. De ce soarta mă aruncase în mijlocul astor *cînștiți contrabandiști*. Ca piatra ce cade într'un limpede riuleț, căzusem între ieși și le turburasem pacinica lor liniște și ca și piatra ieră să rămîn la fund.

Intorcîndu-mă a casă găsi în antret un căpețel de lumînare pîlpîind într'o strachină de lemn și pe căzac dermind dus cu pușca la piept. Il lăsa să doarmă, lua lumînarea și intra în odaie. Vai! besecteaua, sabie cu mîniereul de argint și junghiul mieu turcesc, —scumpe daruri—nu mai ierau. Trezii căzacul cam grubienește, îl sudui, mă înfuriei;... dar ce să fac? N'ași fi fost caraghioz de tot, dacă mă plîngeam stăpînirii; că un copil orb mă prădase și că o fată de opt-spre-zece ani ieră să mă înnece? Noroc, că adouazi găsi chip să plec; și chiar în demineața ceea pornii din Taman.

Ce vor fi făcut baba și bietul orb nu știu; dar, pentru un o-fiteriu în misie, ce ciudată întîmplare veselă și tristă în același timp!

Y. G. MORTUN.

Cite-va povești rusești despre strigoi

VEGHEREA SOLDATULUI

Ieră o dată un soldat care sluji pe dumnezeu și pe împăratul timp de cincisprezece ani, fără să-și fi văzut măcar o dată neamurile. După atîta vreme veni poroncă de la țar să dea voie soldaților — ierău douăzeci și cinci în companie în vremea aceea — să meargă pe la rude să le vadă. Soldatul nostru, ca și ceilalți tovarăși, porni spre gubernia Kievului, că de acolo ieră. Peste cît-va timp, ajunse la Kiev, merse la Lavră, se rugă lui dumnezeu, se închină înaintea sfintelor moaște și plecă spre locul de unde ieră, spre un orășel nu departe de acolo. Merge și merge. De o dată, se întîmplă de întîlni o fată frumoasă, care ieră a unui neguțitoriu tot din tîrgul acela. Acuma ori-cine știe că un soldat dacă dă cu ochii de o fată frumoasă, nu-î chip să treacă binisor, trebuie să se lege cum-va de dînsa.

Așă soldatul mergînd alături cu fata negustorului îi zise glumind:

— Iei! frumusec'o, nu ți-a pus încă nime frîul?

— Numai dumnezeu știe cine mi-l va pune, respunse fata. Poate ieu ți l'oiu pune ție: se poate iear să mi-l puî tu.

Zicînd așă, începù a ride și se duse în drumul iei. Apoi ajunse soldatul a casă, își găsi neamurile sănătoase și se bucură.

Amù avea iel un bunic bătrîn cu barba și cu părul alb ca helgea, și care trecuse de o sută de ani. Soldatul stînd la taifasuri cu moșneagul, îi zise:

— Pe drum venind am întîlnit o fată frumoasă de tot, și, plin de păcate cum is, i-am spus o glumă, și i-am mi-a zis: „Dumnezeu știe soldatul, dacă mi-l pune tu frîul ori dacă nu cum-va ți l'oiu pune ieu ție.“

— Iei, fătul mieu, ce-ai făcut? Asta-î fata unui negusto-

riū de aici adevărată vrăjitoare. Mulți tineri frumoși a trimes İea pe ceea lume.

— Bine, bine; nu-s fricos, nu mă spariĭ. Vom așteptă și vom vedea ce-a da dumnezeu.

— Nepoate, făcū bunicul, dacă nu mă'ĭ ascultă, nu trăești până mine!

— Frumoasă prorocie! zise soldatul,

— Prorocia mea İĭ din nefericire așa de adevărată, încit n'ai auzit altă ce-vă mai adevărat în vremea soldăției tale.

— Ce să fac decĭ, bunicule?

— Ascultă. İea un frĭu, caută și un cĭomag zdravăn și stăi binișor în casă. Nu İeși nici un pas afară. La noapte, vrăjitoarea are să vie în odaie la tine; dar dacă a apucă a-ți zice İea mai întâiū: „stăi liniștit, telegariule!“ în dată ai să te faci cal. Apoi İea va încălecă și are să te poarte în goană până ce'ĭ muri de osteneală. Dacă İnse İĭ apucă tu să zici İnnainte de a vorbi İea: „Prru, stăi, mĭrtoagă!“ İea se va Lpreface în İeapă. Atunci, pune-ĭ frĭul și încălecă. Are să alerge pe dealuri și pe văi; dar ține-te bine, lovește-o la cap cu bățul ceala sdravăn și tot așa până ce'ĭ omori-o!

Soldatul nu se aștepta la așa încurcătură, dar n'avea chip de scăpare. Urmă decĭ sfatul bătrĭnului, găsi un frĭu și un băț, merse de se puse într'un ungheriū și așteptă. La miezul nopței, ușă de la tindă scĭrțiĭ, și auzi zgomot de pași; s'apropiea vrăjitoarea. Cĭnd se deschise ușă odăiei soldatul strigă İndată:

— Prru, stăi bine, mĭrtoagă!

Vrăjitoarea se prefacu în İeapă, soldatul İĭ puse frĭul, o scoase în ograda și încălecă. İeapa il duse pe dealuri, pe văi, pe ripi, și se silea din toate puterile să-l trĭntea-scă jos pe soldat. Dar de geaba, soldatul o strĭngea voiniceste și İ trăgea peste cap, cu cĭomagul, și o tot cĭomăgi până ce o văzū moartă la spămint. İĭ mai dete İncă o jumătate de duzină de lovituri, și în sfĭrșit o bățū până ce o omori.

În zori de ziuă, se întoarse a casă.

— Iei, prietene, cum te-ai purtat? îl întreabă bunicul.

— Slava domnului! bunicule, am bătut'o până la moarte.

— Tare bine; acuma culcă-te și dormi.

Soldatul merse de se culcă și adormi adînc. Spre sară, moșneagul îl trezi.

— Scoală, nepoate.

Se sculă.

— Ce i de făcut acuma?

— Neguțitoriul cum a află că i-a murit fata, are să vie să te chieme să mergi să cetești psalmi moartei.

— Iei, bunicule, să mă duc orî ba?

— Dacă mergi, poate asta ți-i cea de pe urmă zi, și de nu mergi, tot așa? Mai bine înse să mergi.

— Și dacă mi se va întîmplă ce-vă, ce să fac?

Ascultă, nepoate. Cînd vei fi la negustoriu, are să-ți dee rachiu; dar nu bea mult, ci numai un păhăruț. Apoi negustoriul te va duce în odaiea în care fata i pusă în secriiț și va încuea ușă. Vei ceti psaltirea toată sara și până la miezul nopței. La miezul nopței, are să înceapă a bate de-odată un vînt strașnic, secriiul se va cutremură și căpaucul îi va cădea. Cum vor începe aceste grozăvenii, saî pe cuptoriu, cît îi putea mai iute, ghemuște-te într'un colț, și roagă-te încet! N'are să te poată găsi:

Peste jumătate de ceas, veni negustoriul. Întreabă de soldat zicînd:

— Ah! soldate, mi-a murit fata. Haî de cetește psalmi lîngă dînsa.

Soldatul luă pisaltirea și se duse la casa negustoriului.

Acesta părû foarte mulțămît, îl puse la masă, și îi dădû rachiu să bee. Soldatul bău, dar puțin, și mai mult nu mai vroi. Negustoriul îl luă de mîină și-l duse în odaiea unde ieră moarta,

— Acuma, zise iel, cetește pisaltirea.

Apoi ieși și încuie ușa. Nu iera cum să dea înapoi. Decî soldatul luă pisaltirea și ceti și ceti

La miezul nopții, se porni un vînt mare, secriiul începî a se clătina, căpacul se rîdică. Soldatul sări răpede pe cuptoriu, se ascunse într'un ungheriu, își făcu ca apărare semnul crucei și începî a se închină încetîșor.

În acest timp vrăjitoarea sări jos din secriiu, începî a alerga în soace și în colò. Se arătară roiuri nemurărare de duhuri rele. Odaiea iera plină.

— Pe cine cauți? întrebau iele.

— Pe un soldat. Mai mainte cetea pisaltirea și acum a pierit.

Demonii începură îndată a căuta,

Căutară, căutară și scotociră în toate părțile.

La urmă, aruncară ochii pe cuptoriu. Tocmai atunci, din fericire pentru soldat, începură cucoșii a cînta. Cît ai clipi, toți demonii pieriră și vrăjitoarea căzî jos. Soldatul sări de pe cuptoriu, puse moarta în secriiu, așeză căpacul, și începî a ceti mai departe în pisaltire.

În zori de ziuă, veni gazda. Deschise ușa și zise:

— Sănătate, soldatele!

— Să fii sănătos, domnule negustoriu.

— Ai petrecut bine noaptea?

— Slavă domnului! firește.

— Ieaca cincî-zeci de ruble pentru tine; dar, prietene, mai vină de cetește și noaptea viitoare.

— Foarte bucuros, voi veni.

Soldatul se întoarse a casă, se culcă pe o laiță și dormi pîn în sară. Apoi se trezi și zise:

— Bunicule, negustoriul mi-a poroncit să vin și de sară. Să mă duc orî ba?

— Dacă mergi, poți nu vei rămănea viu, dacă nu mergi, tot așa are să fie. Dar mai bine-î să mergi. Nu bea mult rachiu; nu beu de cît atîta cît trebuie, și cînd va bate vîntul și secriiul va începe a se mișcă, viră-te în cuptoriu. Acolò n'au să te găsească.

Soldatul iera gata și la vreme se duse la negustoriu, care-l puse la masă și-i dădu rachiu.

Apoi îl duse în odaiea unde iera moarta și-l închise. Soldatul începù a ceti. Bătù miezul nopței. Vîntul începù a bate, secriiul se mișcă, căpacul căzù jos. Îndată soldatul se vîri în cuptoriu.

Vrăjitoarea se sculă din secriiù și alergă în toate părțile; în jurul iei, demonii se grămădeau, odaiea iera plină.

— Ce cauți? o întrebare iei.

— Caut un soldat. Mai înainte o leacă, cetea aice, și acuma nu-i nicăieri; nu-l pot găsi.

Demonii săriră pe cuptoriu.

— Aice a fost în noaptea trecută.

Așa iera, dar soldatul nicăieri.

Se aruncară în toate părțile. Dar cucoșii începură a cîntă, demonii pieră.

Vrăjitoarea căzù pe podele cît iera de lungă.

Soldatul se opri puțin pîn ce-și prinse sufletul, ieși din cuptoriu, puse fata în secriiù și începù a ceti mai departe pisaltirea. Atunci, aruncă ochii înprejur, se făcea ziuă. Gazda sosi.

— Sănătate, soldatule!

— Îți doresc sănătatea bună, domnule negustoriu.

— Noaptea a trecut bine?

— Slava domnului! firește.

— Haide deci.

Negustoriul îl duse afară din odaie, îi dădu o sută de ruble și-i zise:

— Vină, te rog, și noaptea a treia; n'ai să te plîngi de mine.

— Bucuros, voi veni.

Soldatul se duse a casă.

— Iei, nepoate, ce ți-a mai trimes dumnezeu? zise bunicul.

— Nu mare lucru, bunicule. Negustoriul mi-a zis să mă mai duc. Să mă duc ori nu?

— Dacă te-î duce, poate vei muri; dacă nu te-î duce, tot poți să mori; dar mai bine-î să mergi.

— Dar dacă se mai întâmplă ce-vă, unde să mă ascund?

— Am să-ți spun, nepoate; cumpără o tigaie și ascunde-o ca să n'o vadă negustoriul. Când vei merge la dînsul, va vroi să te silească să bei împreună cu iel o măsură de rachiu; bagă de samă, nu bea mult, ci numai cît trebuie. La miezul nopții, cînd va bate vîntul, cînd secriul se va clătina, sue-te îndată pe ogeag, și acopere-ți capul cu tigaia! N'au să te descopere.

Soldatul dormi bine, cumpără o tigaie, o ascunse sub straie, și, sara, se duse la negustoriu. Acesta îl puse la masă și cercă să-l facă să bea rachiu; căută toate chipurile, prin măgulele, să-l facă să se îmbete.

— Nu, zise soldatul, îți mulțamesc, nu mai beu.

— Iei, dacă nu bei, du-te de cetește pisaltirea.

Negustoriul îl duse lîngă moartă, îl lăsă singur cu dînsa și încuie ușa.

Soldatul ceti și ceti. Veni miezul nopții, vîntul bătî, secriul tremură, căpacul căzu. Soldatul se sui pe ogeag, se ascunse cu tigaia, își făcu cruce și așteptă.

Vrăjitoarea se sculă din secriu și începî a căută în coace și în colo. În juru-î se adunară dhuri nenumărate; casa ieră plină. Se răpezeau în toate părțile; se uitară în cuptoriu.

— Ieaca, ziseră iei, locul unde ieră ierî sară! Ieaca locul, dar iel nu-î!

Căutară în toate părțile și nu-l găsiră nicăieri. Atunci, un drac foarte bătrîn se opri pe prag:

— Ce căutați?

— Un soldat. Acù ieră aice și cetea, acuma a pierit!

— A! n'aveți ochi! Și cine-î mă rog pe ogeag?

Soldatul se spărie grozav, cît pe ce de n'a căzut.

— Îi el de bună samă, strigară demonii; dar cum să-l prindem? N'avem cum să ne ducem la dînsul.

— Nu se poate! Dar lăsați! Luați-mi o luminare care să fi fost aprinsă fără bine-cuvîntare.

Îndată aduseră dracii un capăt de luminare; grămădiră mulțime de lemne sub ogeag și dădură foc! Para se ridică sus tare, și soldatul începea a se frige. Trase întâiu un picior, apoi pe celălalt!

— Fie! gindea îel mi-a sosit moartea.

De o dată, din fericire pentru dînsul, cucușul cîntă. Demonii pieriră îndată și vrăjitoarea căzù pe podele.

Soldatul sări de pe ogeag și împrăstie grămada cea de lemne. După ce a așezat toate cele la locul lor, așeză fata în secriu, bătù căpacul și se puse la cetit pi-saltirea.

În zori de ziuă, veni negustoriul. Ascultă la ușă ca să afe de-i mort ori ba soldatul.

Cînd l'a auzit cetind, deschise ușa și zise:

— Sănătate, soldatule?

— Îți doresc sănătate bună, domnule.

— Ai petrecut bine noaptea?

— Slavă domnului! nu mi s'a 'ntîmplat nici un reu.

Negustoriul îi dădù o sută cincî-zeci de ruble și-i zise:

— Ai făcut bună treabă, soldatule. Îndatorește-mă încă și vină noaptea viitoare, de du pe fată mea la ținterim.

— Bine; voi veni, zise soldatul, și se duse a casă.

— Iei, prietene, ce ți-a trimes dumnezeu?

— Slavă domnului! bunicule, am scăpat teafăr și sănătos din încercare aceasta; dar negustoriul mi-a zis să merg la noapte să-i duc fata la ținterim. Să mă duc ori ba?

— Dacă mergi, poate n'ai să vii înapoi cu vieată; dacă nu mergi, tot una; totu-și, mergi, va fi mai bine așa.

— Dar ce să fac, spune-mi?

— Ieată. Cînd vei ajunge la negustoriu, toate vor fi gata pentru înmormîntare. La zece ceasuri, rudele moar-

tei își vor lua remas bun de la dînsa vor lega secriiul cu trei cercuri de fier și-l vor pune apoi în căruță; la un-spre-zece îți vor zice să o duci la ținterim. . Pornește cu secriiul; dar iea bine sama. Un cerc are să plesnească. Fii fără grijă, stăi pe capră; al doilea are să plesnească, stăi pe loc; dar cum va plesni al treilea, săi de pe capră pe cal, treci prin cercul calului și fugi mergînd în dărăpt. Fă așa și nu ți se va întîmplă nemică.

Soldatul merse de se culcă, dormi până sara, și apoi se duse la negustoriu. La zece ceasuri, rudele se despărțiră de moartă, așezară capacul pe secriiul, îl legară cu trei cercuri de fier, și, după ce sfîrșiră, puseră secriiul în car și strigară:

— Acum, soldate, pleacă, și dumnezeu să te apere!

Soldatul se sui pe capră și porni. Întăiū mină încet; dar cum se îndepărtă de casă, dădu drum calului să a-lerge cît ce putea.

Alergă, alergă dar secriiul nu-l slăbea din ochi.

Un cerc plesni, apoi altul. Vrăjitoarea începù a scrișni din dinți în secriiul.

— Stăi, strigă iea, nu mai scăpi, am să te mininc.

— Nu, hulubiță. Soldații is ai coronei, nime nu poate să se atingă de dînsii.

Atunci se rupse cel din urmă cerc. Soldatul, pe cal; apoi prin cerc, și, cum s'a văzut jos, la fugă de a'ndărătele cît ce putu.

Vrăjitoarea ieși din secriiul, se luă după soldat; se răpezi pe cal, privi în toate părțile, văzù că soldatul nu ieră nicăieri și se luă după dînsul.

Alergă iea și alergă, se întoarse înapoi, se îmvîrti împrejurul calului. La dreptul, ne avînd ce face, tot așa făcù de vre-o zece ori, fără să-l găsească.

Numai ce cîntară cucoșii. Atunci vrăjitoarea căzù, jos în drum, moartă.

Soldatul o luă de jos, o puse în secriiul, așeză căpacul la loc și-o duse la ținterim. Cum ajunse, scobori secriiul în groapă, dădu pămînt deasupra, și se întoarse la

casa negustoriului. — Am făcut tot ce mi-ai cerut, ține calul.

Cînd negustoriul văzù pe soldat teafăr, îl privi cu ochii holbați :

— Bine, soldatule ! De bună samă, știi ieu multe, dar cît despre fată-mea, să nu mai vorbim, știea foarte multe ; dar, negreșit, tu știi și mai multe de cît noi !

— Acuma, domnule negustoriu, plătește-mi osteneala. Atunci negustoriul îi dădù încă două sute de ruble. Soldatul le luă, îi mulțami, apoi se întoarse a casă, și dădù o masă frumoasă neamurilor lui.

trad. de ȘTEFAN ȚASILIU

NOTĂ LA ARTICOLUL D-LUI Dr. M. GASTER

Psaltirea de care vorbește Dl. Gaster ieste cunoscută d-lui Hîjdău, de vreme ce o citează în *Etymologicum magnum Romaniae*. Intăiea-și data o citează la pag. 36 :

„Psaltire circa 1550 (Mss. Șcheian în Acad. Rom.) LX. 2 : „ia a mente ruga mé...”

Două citate mai găsim la cuvîntul *adînc și derivatele*, publicat în „România Liberă“ No. de la 23—24 Decemvrie 1855 :

„Cuvîntul e des în Psaltirea Șcheiană, circa 1550 (Mss. Acad. Rom.) ca și'n Coresi din 1577, bună oară în psalmul XVIII :

1550

.... întinalu-me în tină *adîncată*
și nu e stare....

.... izbăvește-me de urîții miei
și de ape *adîncate*....

1557

.... întinai-mă în tină *adîncată*
și nu e stare....

.... izbăvește-mă de urâții miei și
de *adîncate* ape....

Mai jos :

„Se întrebuintază.... și'n Psaltirea Șcheiană, circa 1550 (Mss. Acad. Rom.), de exemplu : „veniui întru *adîncatele* mării.... [socot că va fi fost *mării*. Nota Red.]”

Ciudat vine înse că nici în nnul din aceste locuri nu s'a întâmplat prefacerea lui *n* în *r*, sau mai bine, că nu s'au nemerit exemple cu această prefacere : fiind că în bucațelele citate nici nu se cădea să se întâmple.

J. NADEJDE

IEPURE ÎN ȚARA NEMȚASCA

Romîni de peste munți nu sînt mai fericiți de cît noi ; au și ieși între dînșii cavaleri de industrie literară ! Aducem în acest număr o dovadă, ne temem înse că numărul alpaigrotizătorilor va ieși mai mare de cît s'ar aștepta cîne-vă. În „*Gazeta ilustrată*”, foaie universală de petrecere și instrucțiune, cu un supliment gratis, *Jurnal de modă*, Redactor : Nicolau (?) Enescu, Viena, Fasc. I și II“ gasim plagiată o nuvelă din „*Das Buch für Alle*, 1881“. Pentru mai mare mîngăiere a celor ce nu cred în plagiatorism punem aici cîte ce-vă în două colone.

Auf Leben und Tod

Aus den Erlebnissen eines alten
Bärenjägers,

von

Albert Amlacher

(Nachdruck verboten)

.....
Ich saß in der Stina (Sennhütte)
Omului *auf einem knorrigen Fichtenklotz, der hier die Stelle eines Stuhles vertreten musste*, und betrachtete das rührige Treiben der Sennen, deren Abendarbeit eben zu Ende ging. Mit lautem Zuruf trieben die Einen, von den verständigen Hunden dabei treulich unterstützt, die soeben gemolkenen Schafe in die Hürden, wäh-

O vênătore de urs

Din pățaniile unui vênător bêtân.

(din 11 r. a făcut 4),

Eu sedeam într'o stână, *pe un scăunel cu trei picioare*. (Aice din patriotism a dăruit ciobanilor scăunel în loc de cioată) și priveam cu atențiune la lucrul de sară al ciobanilor. Unii din ei mînau oile mulse în târlă, alții duceau laptele în găleți în stână. und baciul 'l strecura printr'o strecurătoare în puțină și după aceea i dedu chiag. Afară oile

rend andere der stämmigen Burschen die Milch in grossen Zubern herbeischleppten und sie zum Abkühlen in die nahe Kammer stellten. Allmählig verstummte der Lärm draussen. Kaum noch erscholl das vereinzelte Geblöck eines Lammes, das seine Mutter nicht finden mochte, oder das dumpfe Knurren eines Hundes, der einen störrigen Widder zur Ruhe brachte.

In Innern der Sennhütte loderte auf dem niederen Herde ein helles Feuer, über welchem „an eiserner Kette“ der stattliche kupferne Speisekessel hing. Die Sennen, vier an der Zahl, lauter schlanke, kräftige Burschen mit sonnengebräunten Gesicht und funkelnden Augen, traten herein und hockten, der Eine Chieher, der Andere dorthin, nieder, indes der Batsch (Heerdenbesitzer) sich beeilte, dem anwesenden Gaste zu Ehren eigenhändig die Ehrenspeise, den „Balmosch“ (Rahmpolenta) zu zubereiten.

Der Batsch war ein mittelgroszer, starker Mann, knochig un mit nervigen Fäusten. Schlichtes, silberweisses Haar bedeckte seinen Scheitel und floss in langen Ringeln herab auf seine Schultern. Man merkte es ihm nicht an, dasz er den Siebenzigen nahe sei, so behend und hurtig waren alle seine Bewegungen. Während er seine Arbeit, beleuchtet vom hellflackernden Herdfeuer, verrichtete, hatte er die hohe Pelzmütze, die er sonst ununterbrochen trug, abgelegt, und so wurde eine mächtige Schram-

se culcaseră în târlă, numai ici colea mai păseca câte una pe margină. (Această bucatăică a prelucrat'o, spune că a pus chiag baciul, ete pe cind Neamțul nu pomeneste de asemenea lucru. Dar de aice în colò nu-și mai dă alpaigrotizatoriul atita oste-neală. Veți vedea).

In stână ardea focul pe o vatră, încunjurată de două lespezi. Dêsupra focului atârna o căldare de un băț înțepenit între bârnille stâniei. Cei patru ciobani intrară înăuntru și se puseră, unul pe un bolovan de sare, altul pe un sac, altul pe un scăunel; ei erau toți patru tineri vërtoși, cu fața arsă de sòre, cu ochi ageri. Baciul se grăbi a face în onòrea mea bucata de onòre „balmeș“, pe care o învërtea cu o lingură de lemn într'o ólă (adaus foarte nemerit, prelucrare!)

Iel erà de statură mijlociă, le-gat, musculos, osos. Pêrul seu ieră cãrunt și cădea în chică pe spinare. (Nu știm de ce a tradus silberweisses prin cãrunt în loc de prin alb).

Mișcările sale erau repedi și elastice, cu toate că iel numera șapte-deci de ani. Pe când învërtea balmeșul la foc, îl dogoria căldura și așa își luă căciula din cap (pe carea de alt-fel nu o lua nici o dată jos) și la această ocasiune observaiu o cicatrice pe fruntea sa, carea era cu mult mai roșiă în dogoréla focului ca

me, die sich ihm von einer Schläfe bis zur anderen quer über die ganze Stirn zog, sichtbar. Von der Gluth des Feuers übergossen, erglänzte dieselbe in auffälliger Röthe, und so oft der Greis mit der Hand darüber fuhr, um sich die hellen Schweissperlen, die ihm die hochgradige Hitze entlockte, abzutrocknen, erglühete die Narbe in immer dunklerem Purpur.

„Welchem Erlebnisz mag wohl der Alte dies seltsame Andenken verdanken?“ dachte ich mir, ohne dasz ich indes die Frage aussprechen mochte...

Die fette, üppige Speise, war genossen und die Sennen verschwanden, *in ihre dicken Schafpelze gehüllt, im Dunkel der Nacht; um nach der Heerde zu sehen und ihre gewöhnlichen Wachposten einzunehmen.*

So saszt ich denn *Toadjer*, so hiesz der Batsch, allein gegenüber und hatte meine Freude an dem Hochgenusz, welchen ihm der von mir gespendete Tabak bereitete.

„Hm“, meinte der Alte schmunzelnd, indem ringelnd über seiner kurzen thönernen Pfeife schwebten, „wenn der Kukuruz (Wälschorn) und das Tabakskraut hier oben in den Bergen wüchsen, die Leute da drunten in der Stadt würden mich sicherlich nie zu Gesicht bekommen!“

„Hast du denn solche Abneigung gegen die Stadt?“ fragte ich verwundert.

pielea de prin prejur. De câteori își ștergea bătrânul picăturile de sudore de pe frunte, devenea semnul mai roș.

„Prin ce întâmplare va fi căpătat el această rană?“ me întrebam eu.

Mâncarea era gata, balmesul mi-a plăcut, ciobanii eşiră din stâna îmbrăcându-se *cu săriți și bunde și după aceea se culcară în marginea târlei.* (O leacă de prëlucrare! *Wachposten* tradus prin culcară!)

În modul acesta rămăsesem numai cu baciul, pe care'l chiâma Todor (Pentru ce au înlocuit numele românese *Toadier* (cum zice Neamțul) prin *Todor*?! și mă bucuram vedînd cu ce plăcere fuméză tutunul ce i-am dăruit eu.

„Hm!“ zise bătrânul, „dacă ar crește porumtul și tutunul aici pe munte nu m'as duce nici o dată la cetate“. (Cetate! Brea! Solid!)

„Nu-ți place în cetate?“ îl întrebai eu în mirare.

„Minder gegen die Stadt als gegen die Städter und besonders gegen eine Sorte der selben!“ entgegnete trocken der Alte.

„Ei, Toadjer, so trifft mich das wohl auch mit!“ lachte ich.

„O nein“, erwiderte der Batsch und machte dabei mit der Hand eine abwehrende Bewegung, „Dich rechne ich nicht dazu. Du bist von ganz anderem Schlage!“

„Ja, woher stammt denn eigentlich Deine *Abneigung* gegen die Städter?“ fragte ich weiter.

Hm, das könntest Du Dir doch an den Fingern abzählen“, meinte der Alte und zwinkerte dabei mit den Augen.

„Dass ich nicht wüste! Es hat also damit seine eigene Bewandtnisz, wie?“

„Kann ja sein“ brummte Toadjer, „und ist's denn überhaupt zum Verwunden? Kommt man hinunter, so wird man jedesmal übervorthelt, mag man Kukuruz kaufen oder Wolle und Käse verkaufen.“

(Aice a lasat trei rinduri).

„Das allein wird der Grund Deines Wiederwillens nicht sein, Toadjer“, entgegnete ich lächelnd.

„So? Was mag's denn Anders sein?“ fragte der Batsch ruhig.

„Dass dir mit den Städtern etwas ganz Absonderliches passiert sein musz“, antwortete ich.

„Hm, ja, du hast Recht“, erwiderte Toadjer, warum soll ich's den auch leugnen? Hab, ich doch einst eines solchen

„Cetatea nu mi-e așa urită, dar domnii și mai cu sémă o parte din ei!“ replică betrânul.

„Așa dară me socotesci și pe mine între ei?“ dăseiu eu rîndînd.

„Ba nu! zise baciul, făcînd cu mâna semn negativ, „pe d-ta nu te socotesc între ei, d-ta ești alt-fel“.

„Dar de ce *urăscî* pe domnii?“

„Ei asta ai putea-o găsi în-suși“ dăse bētrânul zîmbînd.

„Nu știu deî! Trebuie, că ai ceva în contra lor, ce?“

„Se pôte, și este lucru de mirare? Dēcă te duci în cetate te înșelă toți; cumperi porumb, 'l cumperi scump, vinđi lăná ori brănză te înșelă la cāntariu.“

„Eu nu cred că numai din cauza acēsta i urăsci Todore!“

„Așa? Din ce causă dar?“ replică baciul în linisee.

„Trebuie că ai pățit ceva cu lei“.

„Hm, ai dreptate, de ce să mint? Pentru un domn era o dată se mă prăpădesc!“

Menschen wegen fast mein Leben eingebüsst!“

„Wie so denn?“

„Siehst Du die rothe Narbe da über meiner Stirne? Die verdanke ich der jämmerlichen Handlungsweise eines Städters. So etwas, Herr, vergisst sich nicht leicht!“

„Stammt sie vielleicht aus einem Raufhandel?“

„Oho“, sprach der Alte abwehrend, „nichts dergleichen! Die Schramme da, Herr, ist der stumme Zeuge eines Kampfes auf Leben und Tod... sie rührt vom Prankenschlage eines Bärren her!“

„Cum' așa“ ?

„Veđi semnul roșu de pe fruntea mea? Pe acesta l'am căpătat din lașitatea unui domn. Așa ceva nu poți uita ușor !

„Te-ai bătut cu cinevã ?

„Nici de cum!“ duse bătărânnul cu un gest negativ. „Semnul acesta de pe frunte este martorul unei lupte pe viață și pe mörte... mi l'a făcut o labă de urs“....

Și tot așa merge toată pătăranicia până la sfirșit. Am pus față în față bucăți mărișoare, pentru ca să se vadă limpede în ce se deosebește un text de celalalt. Nici prelucrare nu-i, ci traducere proastă de pe o nuvelă proastă chiar și nemțește. Mai dăună-zî am auzit de Cichindeal, ale cărui fabule le lauda o dinioară Dl. V. A. Ureche, că a plagiat din serbește ! Începe a se face cîte puțin lumină asupra trecutului nostru literar.

VERAX.

CINNA

TRADUS IN VERSURI

de

Dl. I. N. Roman

(Redactor „en chef“ la „Liberalul“)

Mai jos iscălitul Mordax am făgăduit că mă voiî îndeletnici cu operele literare ale d-lui Morna (I. N. Roman), și acuma îmi îndeplinesc datoria în privința piesei lui *Corneille* citată în titlu. Traducerea (vorba merge așa) s'a publicat în anul 1884 în „Familia“ de la Oradea mare. M'am hotărît să dau această lecție d-lui Morna ca să văd, drept ciudă, tot nu va pricepe că nu-î încă de-

stul de vrîstnic pentru lucrări literare și deci și mai puțin pentru politice etc. Văd, cu părere de reu, că articolul mieu din No. trecut nu l'a înțeles pe unele locuri, și pe unde l'a înțeles, s'a făcut, după obiceiul d-sale, Tănase. Ieu am recunoscut că lipsesc virgule în „Contemporanul“, nu cîte a spus D-sa, dar mult mai multe; am mărturisit de asemenea că nu se află, la postul cuvenit, cîte-va semne de întrebare și de exclamare (Măcar că Dl. Morna a scris *exclamare* de mulțime de ori, ieu nu i-am zis nemică și nemulțămitoriul nu ține samă!); dar am arătat că în alte privinți ne învinovățește fără pricină binecuvîntată și ce metodă să urmeze pentru a află dacă știe un scriitoriu ortografie ori limba românească. Ba chiar am aplicat metoda la cercetarea ortografiei „Liberalului“ și am dovedit că, fără să fie de vină zețarii ori corectorii, „Liberalul“ are în fond o ortografie babelică, o harababură, ieșită din capul unui nevrîstnic care singur nu știe pe ce drum merge și, întocmai ca un om îngreuiat de multă rugăciune la Bahus, descrie zic-zacuri capricioase lovindu-se cînd de un părete cînd de altul. I-am dovedit d-lui Morna că n'a fost conștiincios în critica D-sale, căci ne a fabricat greșeli unde nu aveam, a luat la cercetat o bucată reprodușă di'ntr'un ceaslov; ba chiar i-am arătat limbade că unele greșeli ni le-a imputat din lipsă de cunoștinți (cum a fost cu *remîn*, *remănea* și cu formele duple; *pre* și *pe*, *învăț* și *îmvăț* etc). Toate aceste dovezi ale noastre s'au lunecat pe zecele d-lui Roman: încrederea nemăsurată ce are în geniul d-sale a ramas neclintită, Dl. I. N. R. nu și-a pierdut de cît ce-va ce-vă din curaj. Acuma față cu grozăveniile ce vom da la lumină, din traducerea piesei *Cinna*, ne așteptăm să-și moaie îndrăzneala, să se vadă cît poate și să înțeleagă că în multe, foarte multe, chestii, se pricepe tot așa de bine ca și în limba franceză.

Dar să lăsăm vorba, faptele vor arăta de avem sau nu dreptate.

Act. I sc. I

„Que par sa propre main mon père massacré — Du trône où je le vois fait le premier degré“

Cum că propria lui mână a ucis iubitul-mi tată, — De pe tronul unde dînsul de-abia sue'n-tăia tréptă;

Corneille face pe *Émilie* să zică: *omorîrea părintelui mieu... alcătuiește întăiea treaptă a tronului pe care-l văd (adecă pe August)...* Dl. Roman, sub cuvînt că traduce, ne spune că *Emilia* se tînguește că: *August de pe tron a omorît pe tatăl Ței și tot o dată spune că August de abia suie întăiea treaptă a acestuî tron !!*

Act. I sc. I

„Est-il perte à ce prix qui ne semble légère“ ?

Ieste o pierdere pe prețul ce nu-mi pare a fi mic ?

Emilia se întreabă *dacă orî ce pierdere* (chiar a iubitelui ei, Cinna) *nu i s'ar părea neînsemnată în schimb cu răzbunarea pentru moartea tatălui ei*. Dl. Morna, vedeți Dv. singuri schimonosește. D-sa zice că *prețul nu-î pare a fi mic*, adecă tocmai pe dos!

Act. I sc. II

„Et n'aidez leurs desseins que
par des *voeux secrets*“.

Și le dă, după putere, prin
vot tainic ajutor.

Aice l'ai priceput pe sârmanul Corneille! I-ai cetit în minte, nu alta! Se vor găsi unii, de ciudă firește ori din invidie poate, și vor zice că *voeux* nu însemnă *vot*, ci *dorinți, rugăciuni...*; dar aceia nu trebuie crezuți, numai d-ta ai dreptate! Dacă nu va ști Dl. Morna (en chef la „Liberalul“) ce-î votul, apoi cine să știe? — Mordax?

Act. I sc. II

„Cède aux rébellions de mon coeur mutiné. — Aice traduce Dl. Roman *mutiné* prin *încercată* în loc de *revoltată, resculată...*“

Act. I sc. II

Cinna n'est pas perdu *pour être hasardé*. — Dar Cinna încă trăiesce și eu încă te voiesc.

Ce are de împărțit *pour être hasardé* cu eu încă te voiesc? Noi ne închipuim (dar *errare humanum...*) că *pour être hasardé* ar putea însemna *deși pus în primejdie*. Ce zici D-le, Roman? Asta se chiamă traducere?

După versul de mai sus urmează:

„De quelques légions qu'Auguste soit gardé,
Quelque soin qu'il se donne, et quelque ordre qu'il tienne“,
Dl. Roman traduce:

„Cîte-vă legiuni care pe Cesar August pazese
Ori-ce îngrijire da-i-ar, ori-ce ordine-ar ține“,

Deci în loc de *ori cîte legiuni*, D-sa pune *câte-va legiuni* și spune cu totul altă ce-vă de cît Corneille; căci, după Dl. Roman, s'ar părea că numai cîte-va legiuni păzeau credința lui August, pe cînd înse conjurații nici nu se întemeiau pe legiuni și din potrivă *Emilie* spune că ori cît de numeroase ar fi legiunile credincioase, Cinna, care nu ținea la viața-î proprie, poate să-l omoare pe August. În rîndul celălalt ie vorba de August, nu de legiuni cum traduce Dl. Roman.

Act. I sc. III

„Romains contre Romains, parents contre parents
Combataient“....

Dl. Roman traduce:

„Roman cu Romani, *părinte cu părinți* luptau!“ D-sa nu știe

încă însemnarea cuvîntului *parents* (rude, neamuri) și se apucă de tradus din Corneille! Bietul Corneille! Unde a mai gîndit iel!

Act. I sc III

„Le fils tout *dégouttant* du meurtre de son père“, se traduce la Dl. Morna :

„Finl, *desgustat* cu totul că a ucis pe al seu tată“.

Aice chiar ai codălbit'o, tinere! D-ta știeai că iese franțuzește un *dégouttant*, dar nu știeai cum se serie, în dicționarîu să cauți și se părea lucru prea prozaic, prea în desarmonie cu focul poetic ce te coșea, și, ne pricepînd nici bechiu din discursul lui Cinna, ai trîntit și D-ta *desgustat* în loc de *plin de sînge*, căci în *dégouttant* se cuprinde *goutte* (picătură). Ieaca așa! D-le Morna, vezi acuma ce felîu te vîri în buelucuri, din lipsă de cunoștinți? De ce n'ai luat samă la versul următorîu, vedeai că fiul, departe de a fi *desgustat cu totul*, mergea cu capul tătîni-su în mîna să-și ceară plata cuvenită?

Versurile ce urmează le-ai deșelat, nenorocitele de dînselo! Ieară-și fără milă.

„Sans pouvoir exprimer par tant d'horribles traits

Qu'un crayon imparfait de leur sanglante paix“.

Cinna istorisește Emiliei despre cuvîntarea ce-a ținut iel celorlalți conspirători și spune că prin vorbele sale, prin citarea nelegiuirilor lui August și a tovarășilor lui n'a putut să facă de cît un tablou nedesăvîrșit despre împăcarea cea crîncenă a lor (adecă a triumvirilor). Dl. Roman își închipuie *fiul cel desgustat cu totul*, „Făr'să poată ceva dice prin cătarea-i fioroasă.—Ca un neperfect condeiî de pacea lor cea sîngerósă“. Adecă, după Dl. literat de la „Liberalul“: *horribles traits* însamnă *cătarea-i fioroasă* și pentru a ne lămuri mai bine ne asamănă pe fiu cu un condeiî! Aice mi-ai plăcut! Dar de ce nu l'ai asemănat, dacă-i vorba la adecă, mai bine cu un *pește*?

Act. I sc III

„La presque pour sa suite il n'a pas que notre troupe“;

În loc de a înțelege pe Cinna, care spune: că în ziua următoare August nu va avea în Capitol altă „suită“, de cît pe conspirători și deci va fi ușor de ucis; Dl. Roman traduce: „Acolo, ca drept suită, iel nu-și are de cît trupa“; Adecă dacă ar fi avut August pe lingă sine trupa (oastea), ce felîu de prilej potrivit se putea părea această întîmplare? Cele mai simple fraze remîn taine nepătrunse pentru Dl. Roman, ceea ce nu-l împiedecă de a se crede în stare să ne traducă (ba încă în versuri) pe Corneille!

Act. I sc. IV

„Quoi, tous deux! et sitôt que le conseil est pris“!

Emilia, văzînd că August chiama pe cei 2 capi a-i conspirației, se micară și zice: „cum, pe amîndoi! și îndată ce s'a luat hotărîrea“ (de a-l ucide pe August a doua zi)! Dl. Roman înse pricepe cum urmează: „Cum, amîndoi! și așa'n grabă hotărîrea s'a luat!“, cum vede orî-cine, D-sa socoate că-i vorba de hotărîrea luată de August!!

Act. I sc. IV

„Je leur ai tû la mort qui fait naître nos haines“,

Aice, dee ne voie Dl. Morna să luăm un cuvînt foarte nostim de la D-sa, aice, zic, *ai fisticii'o* de tot, stimabile. Cinna zice că n'a spus celorlalți conjurați despre moartea (adecă despre uciderea tatălui Emiliei) care pricinuește ura lor (a Emiliei și a lui Cinna). Corneille zice: *am tăcut, am trecut sub tăcere...* Dl. Roman înse, mai cu cap, traduce: „Am ucis cu totul moartea care naște ura ta“. Se vede că laurii cîștigați de Isus Hristos, *cu moarte pre moarte călcînd*, nu te lăsă să dormi; de aceia te-ai apucat să *ucizi* (ba chiar *cu totul*) moartea în piesele lui Corneille! Stați bine! poți merge fără grijă, viitoriul îți suride!

Act II sc. I

Gasim niște versuri de ale D-fui Roman din cari se vede lămurit că are talent pentru versuri glumete, păcat numai că, uitînd altă povată a lui Horațiu, le întrebuintază în tragedie. Ieată-le:

„Am dorit și ȳeu imperiul, l'am dorit și l'am avut,
Dar dorindu-l, de me credeți, încă nu l'am cunoscut;“

Aceste versuri s'ar fi potrivit în gura vre unui ȳigan, în vre o anecdotă populară versificată, dar nu în a lui August. Vina ȳeste pe ritm și pe adausuri, pe împlutura suplinieată. Corneille a zis:

„J'ai souhaité l'empire, et j'y suis parvenu;
Mais, en le souhaitant, je ne l'ai pas connu“:

Act. II sc. I

August vorbind despre Caesar zice: „L'autre, tot débonnaire, au milieu du sénat a vu trancher ses jours“.... Dl. Roman traduce *tout débonnaire* prin *slăbit cu totul* în loc de *blind, simplu* etc.

Act. II sc. I

„C'est ce qu'en peu de mots, j'ose dire; et j'estime
Que ce peu que j'ai dit est l'avis de Maxime“.

Dl. Roman traduce: „Aceste'n puține vorbe, dacă-am îndrăznit de-am zis.—Am voit a face numai pentru Maxim un avis“.

Cinna spune: că *părerea* (l'avis) lui Maxim va fi tot aceea ce a arătat'o și ȳel (Cinna) în puține cuvinte. Dl. Roman înse pricepe alt-feliu, după D-sa, Cinna zice că face avis (cuvînt foarte plin de nostimadă și la loc) lui Maxim!

Act. II sc. I

„et tous les conquérants
Pour être usurpateurs ne sont pas des tyrans“ ;

„căci ori-ce cuceritori

Nu sînt și tirani și *aspri*, *pentru a fi usurpători*“. Mulți cetățeni nu vor fi știind că *pour* nu se traduce tot de a una *pour*, dar cel puțin șed binișor și-și arată cunoștințele numai prin mahalale, pe cînd Dl. Roman dă busta la Parnas ca baba la raiu. Să știi măcar de acuma, D-le Roman, că trebuia să traduci prin *deși usurpători*. Ai mai pățit tot acest bucluc și cu *pour être hasardé* ! Tot de *pour* te-ai împiedecat și mai încolò (Act. II sc. I) traducînd „pour avoir tout domté“ prin „spre a fi totul îmbîndit“ în loc de prin „pentru că ai supus totul“ sau „supunînd totul“.

Act. II sc. I

„Le *libéralité* vers le pays natal !“ se traduce, la Dl. Roman, prin : „cătră patria natală o *deplină libertate*!“ Cine nu știe că *libéralité* însemnă *dărnicie* ?

Act. II sc. I

„Il est beau de mourir maître de l'univers“ ;

„E drept că-i frumos să moară un stăpîn peste univers“.

În loc de : „ie frumos să mori stăpîn universului (lumei)“, D-sa a pus, cum vedeți !!

Act. II sc. I traduce *dispense* prin *cruță* în loc de *împarte*.

O grozăvie mai mare aflăm, tot în Act. II, sc. I,

„Son épargne s'enfler du sac de leurs provinces.“

Que lui pouvaient donner de plus les meilleurs princes ?“

Maxim spune că lumea a văzut *averea* (economiiile) *poporului Roman crescînd prin prădările* (sac) *suferite de provinciile regilor* (dușmani), și apoi întreabă : „ce puteau să dea mai mult cei mai buni principii ?“ Adecă arată de ce poporul Roman nu vroea rege. Dl. Roman, care, în calitate de traducătoriu, trebuia să fi pătruns adînc cugetarea lui Corneille, ne arată că ne înșelăm nespun de mult; D-sa traduce :

„Si *cruțarea* sa pornită de prin *funduri* de provincii,

Cînd venea *cu'nfuriere* ce puteau să *facă* principii ?“

Ieac'asa, D-lor ! Și Dl. Roman tot se crede mare literat.

Act. II sc. I

„Tiennent pompeusement leurs maîtres à leurs *gages*“,

„Închid în *cuscă* de robie și pe suveranii lor“.

Gages=cuscă ie nostim de tot ! *Gages=leafă* etc nu străbătuse la urechile onorabilului.

Act. II sc. II

„Et sera quitte après pour l'effet d'un remords !“

„Și-și va face datoria spre-a scăpa de remușcare !“

În loc de a înțelege „și va fi mîntuit numai pentru o remușcare (muștrare de cuget)“.

Act. II sc. II

„Nous sommes encor loin de mettre en evidence
Si nous nous conduirons avec plus de prudence“ ;
„Noi sîntem încă departe de a pune'n evidență,
Decă *nu* ne vom conduce mai puțin cu imprudență“
Adecă tocmai din potrivă ! La ce a mai pus *nu* ?

Act. III sc. I

„Ils servent à *l'envi* la passion d'un homme“
„Densii servă pasiunii unui om *invidios*“
Deși ie ușor de văzut că trebuia să zică *pe întrecute* și nu *invidios* în loc de *à l'envi*.

Act. III sc. I

„Sans nommer tout le reste“ a tradus prin „fără să numim și *orî-ce rest*“.

Act. III sc. II

„Je crois que Brute même, à *tel point qu'on le prise*,
Voulât plus d'une fois rompre son entreprise“ ;
„Cred că pe Brut chiar *la astfel de punct decă l'am luă*
Ar voi și el să rumpă *tóta întreprinderea sa*“
În loc de a traduce bucata *suptliniata* prin *orî cît de mult ăeste considerat ar fi vroit*, a pus nonsensul de mai sus.

Act. III, sc. III

„Et laisse-moi, de grâce, attendant Émilie,
Donner un libre cours à ma mélancolie“ :
„Și me lasă s'astept încă în aste împrejurări grele
Ca Emilia să dea sbor melancoliei mele“.

Corneille spune despre Cinna că roagă pe Maxim să-l lase să-și dea libertate melancoliei, așteptînd pe Émiliea ; Dl. Roman crede că Cinna așteaptă pe Émiliea ca iea să dea zbor melancoliei ce-l chinuște !! Originalitate !

Cu *quelque* a mai pățit Dl. Roman pozna și în act. III sc. III unde a tradus *quelque fruit* prin *câte-va fructe* în loc de prin *orî-ce fructe*.

Act. III sc. IV

„C'est l'être avec honneur que de l'être d'Octave ;“
Cinna spune că a fi robul lui Octaviu înșamnă a fi rob cu onoare, Dl. Morna traduce : „A fi chiar, fiind ferice e mai bine ca Octav“ !!?!

Act. III sc. IV

„De te remettre au foudre à punir les tyrans“ . Corneille spune că Émilie învinovățește pe Cinna *că se lasă pe trăsnet pen-*

tru a pedepsi pe tirani; Dl. Roman înse, mai deștept, ne traduce: „Și că nu vrei să fii trăsniț pentru a fi liberator“. Bravo!

Tot în acest act Dl. Roman apucă prilej de a talmăci *lâche* prin *puternic* și *trépas* prin *perđare*!

„Recouvrera ma gloire“ traduce Dl. Roman prin

„Va acoperi (amestecînd *recouvrer* cu *recouvrir*) gloria-mea“.

„Vous en pleurez“ îl traduce prin „De asta te plîngi, Emilie!“ în loc de prin „De asta plîngi!“

Act. III sc. V

„Qu'il achève et dégage sa foi,

Et qu'il choisisse après de la mort ou de moi“.

„Să se'ntărăscă mai mult în credința sa

Și să alégă din două: moartea lui, sau moartea mea“.

Pe cînd cele mai elementare cunoștinți de franțuzește arată că ar fi trebuit să zică: „Să sfîrșască, să-și îndeplinească jurămintul și să aleagă apoi: moartea lui ori pe mine“.

Act. IV sc. II

„Allez pourvoir au reste“ pune D-sa=„Mergeți de'ngrijiți de resturi,“ în loc de a pune *de cealaltă lucruri, treburi*!!

Act. IV sc. III

„Triumphons de sa haine“ traduce prin „triumfăm prin (în loc de *de*) ura sa“; „a soulevé“ = „ridicase“ în loc de „ridică“ ori „a ridicat“; „insolence“ = „lașitate“ în loc de „obraznicie“!!

Act. IV sc. IV

„Ayez moins de faiblesse ou moins d'ambition“ zice August Liviei, care-l îndeamnă să ierte pe conspiratori. August îi zice că are de ales între două lucruri: să fie mai energică ori să n'aibă atîta ambiție. Dl. Morna ne învață înse alt-feliu:

„Aibi mai puțină *slăbire*, mai puțină-ambitiune“; adecă nu simte că August dă de ales între *moins de faiblesse* și între *moins d'ambition*.

Act. IV sc. II

„Et pour te faire *choir*“ i se pare D-lui Roman tradus prin „Și pentru a *alege*“. *Choir*=*alege* nu lasă nemic de dorit în privința nostimadei, păcat numai că *choir* înșamnă a *cădea* și nu altă ce-vă!!

Act. V sc. II

„Qu'il ne m'eût de mon père assuré la vengeance“; traduce prin „Fiind că mi-asigurase a tată-meu resbunare“ pe cînd trebuia să zică: „până ce nu m'a asigurat de răzbunare pentru tată-mieu“.

Act. V sc. II

„Pour ses *débordements* j'en ai chassé Julie“; adecă

„Pentru *desfrînările-î* am alungat (din casa mea) pe Iulia“
Dl. Roman înse talmăcește mai bălțat: „Pentru a lor (ale cui)?

revărsare (!) am alungat pe Iulia“. Cred că nu mai trebuie comentarii.

Cu această *revărsare* ieste potrivit să încheiū articolul ; dar, acumă mă răsîndesc, poate Dl. Roman, ori Morna, ar vroi să ştie ce părere am despre D-sa. Nu pot întră în multe lămuriri ; două lucruri înse îi pot spune : 1) Că se pricepe în sociologie şi politică încă mai puţin de cît în ortografie şi în traducere din franţuzeşte şi 2) Că cel mai bun pseudonim ce şi-ar putea luă ieste *Rică Ventureanu* (vezi *Caragiali, Noaptea furtunoasă*).

MORDAX.

Despre un copil care a stat 56 de ani în pîntecele mîni-sa.

Notă de *Sappey* dată academiei de ştiinţi din Paris în şedinţa de la 27 August 1883. (Rev. intern. des sciences biologiques dirigée par J. L. de Lanessan, T. XII, 1883, pag. 367, Paris).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Autoriul arată că un copil ajuns la timpul cînd trebuie să se nască, dacă din vre o întîmplare, ieste oprit în mătrice, de obiceiū pricinueşte moartea mamei sale. Totu-şi în unele împrejurări foarte rari se poate întîmplă să stea copilul în mătrice şi ca organele vecine să se deprindă aşă de bine cu dînsul încît femeea să poată fi îngreunată din nou, foarte regulat.

Se cunosc până acumă cîte-vă exemple, cel puţin Dl. *Sappey* citează şese. Cel care a stat mai puţin în pîntecele mîni-sa, tot a stat două-zeci şi şese de ani (la Toulouse), cel care a stat mai mult, cel despre care scrie în nota, a remas, fără să putrezească, timp de cinci-zeci şi şese de ani (la Quimperlé).

Unii şi-au închipuit că pricina păstrării îndelungate a acestor copii ieste o împietrire, o înlocuire a părţicelilor organice prin materii minerale. Înse deşi în adevăr cîţi-va din copiii citaţi ierau foarte vîrtoşi ; această teorie nu ie destul de bine întemeiată. Apoi lipsesc şi dovezi despre starea adevărată a acelor copii. — Alţii au explicat păstrarea copiilor prin uscarea treptată. — Cazul de

la Quimperlé a fost înse foarte bine observat și nu se potrivește cu nici una din teoriile citate mai sus.

Femeea de la Quimperlé fusese îngreunată la vrîsta de 28 de ani. Copilul nu l'a născut, totu-și a trăit până la 84 de ani, cînd din pricina unei boli a intrat în ospîțiul de la Quimperlé, în anul 1845, și peste trei săptămîni a murit. Dl. Beaugendre i-a făcut autopsie. În pîntece a găsit o bolfă pe trompa dreaptă a mătricei. Desprinseră îmflătura și o tăieară în două cu fierestreul. Partea din afară ieră vîrtoasă, minerală, în lăuntru iei înse găsiră, spre mierarea tuturoră, un copil! Și copilul, timp de 56 de ani, nu suferise nici o schimbare! Îl aflară stînd ca de obicei. De pe gradul de desvoltare al ochilor se vedea că murise copilul în vrîstă de șese orî șapte luni. Copilul ieră așa de bine păstrat în cît cei ce-l văzură ar fi jurat că-i un copil adormit de curînd și iel stătea așa de cincî-zeci și șese de ani!

Cum se poate explica un fapt ce pare așa de ciudat?

După teoria lui Pasteur, foarte ușor. Copilul a murit și a fost închis într'o beșică în care aerul încărcat de germenî n'a putut străbate; deci nici pricină de putrezire nu putea fi. — Cazul de la Quimperlé arată cît de mare dreptate a avut Pasteur susținînd că putrezirea și dospirea sînt pricinuite de desvoltarea unor ființi viețuitoare.

Dl. Beaugendre a făcut mare greșală că, după ce a păstrat un timp copilul în șpirit, a socotit de cuviință să schimbe metoda și a scos copilul de l'a uscat la aer. Dl. Sappèy n'a putut deci să aducă acest prunc ciudat la academie, în starea în care fusese aflat în pîntecele femeii de la Quimperlé.

prescurtare de T. J.

Origina familiei, proprietății private și a statului

de

FR. ENGELS

(urmare)

Funcțiunile fratriilor la Irocheji sînt parte sociale, parte religioase : 1. De a mingea joacă fratriile una în potrivea alteia ; fie-care trimete pe cei mai buni jucători, ceilalți privesc, fie-care fratrie stînd deosebită, și pun remașag pe reușita jucătorilor din fratria lor. — 2. În sfatul tribului sahemii și capii pentru războiu ai unei fratrii șed la un loc, în fața celor din cealaltă fratrie, fie-care oratoriū vorbește reprezentanților unei fratrii ca unei corporații deosebite. — 3. La întîmplare de omor dacă ucigașul și ucisul nu sînt din aceea-și fratrie, adesea ginta lovită cere sprijinul ginților surori ; acestea țin un sfat de fratrie și cer de la cealaltă fratrie (în care iese ginta ucigașului) să strîngă și iea sfatul pentru regularea lucrului. Deci fratria ni se arată aice ca gintă primitivă, și ca putînd să se aștepte la mai bună reușită de cît ginta singură mai slabă. — 4. Cînd murea vre un om de frunte, cealaltă fratrie îngrijea de îngropare, iar fratria mortului îl urma în doliu. De murea un sahem, cealaltă fratrie înștiința sfatul alianței Irochejilor. — 5. La alegerea de sahem se amesteca sfatul fratriei. De obicei alegerea se primea de gințile din aceea-și fratrie, dar cele din cealaltă puteau să se împotrivescă. La așa întîmplare, se întrunea sfatul acelei fratrii și dacă se împotrivea și iei, alegerea sahemului n'avea putere. — 6. Mai de mult aveau Irocheji misterii religioase, numite de albi medicine-lodges. Acestea se serbau la tribul Seneka de cătră două corporații religioase ; în fie-care fratrie ieră una. — 7. Dacă, cum îi aproape sigur, cele patru *lignages* (neamuri), cari locueau cele patru quartale ale Tlascală-ei la vremea cuceririi, ierau fratrii, s'a dovedit, că fratriile ierau ca la Greci și la Germani, unități ostășești ; aceste patru *lignages* mergeau la luptă, fie-care ca trupă deosebită și aveau capii lor.

După cum mai multe gînti formau o fratrie tot ast-feliū alcătuiau mai multe fratrii un trib. La unele triburi lipsese fratriile, anume la triburile de Indieni foarte slăbite le caracterizază pe un trib Indian în America ?

1. O țară a lui și un nume. Fie-care trib are afară de locul unde șede pămînturi întinse pentru vînat și păseuit. În jur ieră o șușeniță de pămînt neutru, di'ncolo de care începea țara altui trib. La triburi înrudite prin limbă șușenița ieră mai îngustă, la celelalte mai largă. Tocmai așa ieră la Germani pădurea de graniță, la Sueviil lui Caesar pustiea ce o făcuseră în jurul țerei

lor, *isarnholt*-ul (în limba Danilor *jarnved*, *limes Danicus*) între Dani și Germani, pădurea Saxonilor și *branibor* (în limba slavă = pădure oprită ori apărătoare), de la care vine numele Brandenburg, între Germani și Slavi. Întinderea de pământ mărginită astfel ieră pământul comun al tribului, cunoscut de triburile vecine și apărat de dînsul împotriva năvălitorilor. Granițele reu hotărîte începură a avea urmări rele numai după ce s'a înmulțit tare poporul. — Numele tribului par a se fi dat ori luat mai mult din întâmplare de cît cu scop; cu timpul se aflau triburi alt-feliu numite de vecini de cum se numeau iele singure; întocmai așa s'a întîmplat cu Germanii, carii au primit acest nume de la Celți.

2. Un *dialect* vorbit numai în acel trib. Trib și dialect coincid; triburi și dialecte nouă, prin despărțire din altele, se formau până nu de mult în America și chiar a-zî nu vor fi încetat cu totul. Acolo unde două triburi slăbite s'au contopit, se întîmplă de găsăm într'un trib vorbindu-se două dialecte înrudite. Triburile americane cuprind de obicei la 2000 de suflete; Irochezii înse sînt la 26,000, iei formează cea mai mare grupă de Indieni din Statele-Unite și vorbesc același dialect.

3. Dreptul, de a pune în slujbă pe sahemii și pe capii pentru război și

4. Dreptul, de a-i destitui, chiar în potriua voinței gintei lor. Fiind că acești sahemii și capi de război fac parte din sfatul tribului, se înțeleg drepturile tribului față cu dînsii. Acolo unde s'a făcut alianță între triburi și toate triburile ierau îmfațoșate într'un sfat al alianței, drepturile de mai sus treceau la acest sfat.

5. Aceleași închipuiri religioase (Mitologie) și același cult. „Indienii în felul lor ierau popor religios“. Mitologia lor n'a fost cercetată în mod critic; iei își închipueau duhurile de tot felul sub formă omenească, dar treapta de jos a Barbăriei, pe care se aflau iei nu cunoaște încă idoli. La dînsii ieră un cult al elementelor și al naturii pe drumul către politeism. Triburile aveau serbări regulate, cu forme de cult hotărîte, anume danț și jocuri; danțul mai ales ieră o parte esențială a tuturor serbărilor religioase; fie-care trib își ținea jocurile sale în deosebi.

6. Pentru treburile comune un sfat al tribului, care ieră alcătuit din toți sahemii și capi de război ai gintilor, represintanți adevărați, căci puteau fi ori cînd înlocuiți prin alții; acest sfat dezbătea în public, încunjurat de trib, ori-cine avea drept sa-și dea părerea și să fie ascultat; sfatul hotărea. De obicei ori-care di'ntre cei de față putea vorbi dacă vroea, chiar femeile puteau să-și arăte părerea pr'într'un oratoriu ales de dînsule. La Irochezii trebuia să se iea hotărîrea cu învoirea tuturor celor ce făceau parte din sfat, în-

tocmai cum se obișnuia la Germani pentru unele hotărâri ale marcelor. Sfatul tribului avea mai cu samă de regulat raportul cu triburile străine; primea solii și tremetea, hotărea războiul și încheia pace. De se întâmplă războiul, îl purtau mai cu samă oamenii ce se îmfațoșau singuri pentru acest scop. În principiu fiecare trib se socotea ca în stare de război cu celelalte triburi cu care nu încheiasă pace. Războinicii de frunte organizau expediții întruiva dușmanilor; dădeau un joc războinic și la război luau parte cei ce intrau în danț. Formau colona și porneau îndată. A-părarea întruiva unui dușman năvălitoriu, se făcea tot așa. Pornirea și sosirea acestor colone ieră în tot deauna însoțită de serbări obștești. Pentru asemenea expediții nu se cerea aprobarea sfatului tribului. Tocmai așa ierău expedițiile războinice ale Germanilor, după Tacitus, deosebirea ieste numai că la Germani aceste trupe de voluntari se prefăcuseră din nestatornice în statornice și, cel puțin în parte, rămăneau organizate și în vreme de pace; în timp de război se mai alăturau pe lângă dînsele și voluntari. Ast-feliu de colone nu ierău mai nici o dată mari; chier cele mai însemnate expediții militare se făceau, la Indieni, de puținii războinicii. Dacă mai multe colone se uneau împreună pentru vre o treabă mai grea, fie care ascultă numai de șeful iei; pentru regularizarea planului se înțelegeau, pe cit puteau, șefii între dînșii. În tocmai așa purtau războaie Alamani în veacul al IV-lea după Hristos la Rinul de sus, cum ne spune *Ammianus Marcellinus*.

7. În unele triburi aflăm un șef peste tot tribul, dar cu foarte mici puteri. Acest șef ieră un sahem ales, la nevoie, pentru a luă măsurile grabnic trebuitoare, până la întrunirea sfatului care hotărea. Ieste un început slab, dar care n'a avut nici o dezvoltare, de funcționariu cu putere executivă; asemenea șef, cum vom vedea, a ieșit mai adesea din cel mai mare șef de război.

Cea mai mare parte de triburi de la Indieni din America n'a trecut peste întrunirea în trib. Despărțiți în câte-vă triburi, între care ierău întinderi mari de pământ, slabiți prin războaie veșnice, acopereau cu puținii oameni țeri foarte mari. Dar în câte-vă locuri se întruniseră mai multe triburi într'o alianță și făcuseră cel di'ntăiu pas spre alcătuirea de nații. În statele unite aflăm forma cea mai înaintată a unei asemenea alianțe la Irocheji. Cinci triburi: Seneca, Caijuga, Onondoga, Oneida și Mohawk porniseră din țerile de la apusul Misisipului, despărțindu-se de familia Indienilor Dakota, din cari ieste de crezut că făceau parte, și se așezaseră în statul de azi al New-Yorkului. Traieau din pășcut, vînat și grădinărie, locueau în sate, aparate, mai de regulă, prin întărituri de lemn. Nici o dată nu trecuseră peste 20,000 de suflete, ierău împărțiți în mulțime de ginți, vorbeau

dialecte ale acelelea-și limbi și stăpîneau o singură bucată de pămînt, nedespărțită. Fiind că țara o cuceriseră, de aceea triburile trebuia să fie împreună asupra învinșilor, și pe la începutul veacului al XV-lea, se uniseră într'o „alianță veșnică“ și simțîndu-se tari, pe la 1675, ajunseseră stăpîni pe mari întinderi de pămînt în jurul țerei cucerite mai înainte și pe locuitorii vechi în parte îi izgoniseră, în parte îi făcuseră să le plătească bir. Alianța Irochejilor iese cea mai înaintată organizație, până la care au ajuns a-acei Indieni, cari n'au trecut de treapta de jos a bărbăriei. Iată'o cum ieră:

1). Alianță veșnică, întemeiată pe egalitate deplină și nea-tîrnare în toate treburile năuntrice ale tribului. Adevărata temelie a alianței ieră înrudirea de sînge. Din cele cinci triburi trei se numeau triburi-tați și ierau frați între dînsele; celelalte două se numeau triburi-fii și ierau frați între dînsele. Trei ginți—cele mai vechi—ierau încă îm-fătoșate în toate cele cinci triburi, alte trei ierau în trei triburi, membrii acestor ginți ierau frați deși împăr-țiți în cele cinci triburi. În toate aceste triburi se vorbeau dia-lecte înrudite, deci și de aici se vede înrudirea de sînge.

2). Organul alianței ieră un sfat alcătuit din 50 de sahemii, toți de o potrivă în putere; acest sfat hotărea definitiv asupra tutu-ror triburilor.

3). Acești 50 de sahemii ierau împărțiți pe la triburi și ginți și însărcinați cu slujbe nouă, în interesul alianței. Gințile îi alegeau și puteau să-i și destitue; dar a-i pune definitiv în slujbă putea numai sfatul alianței.

4). Acești sahemii ai alianței ierau sahemii și în triburile lor și aveau vot în sfatul tribului.

5). Toate hotărîrile sfatului suprem se luau numai de cit în unanimitate.

6). Votarea se făcea după triburi, așa că fie-care trib și în fie-care trib toți membrii sfatului trebuia să voteze, pentru ca să se poată lua hotărîre definitivă.

7). Fie-care din cele cinci sfaturi de trib puteau chema sfa-tul alianței să se adune, dar sfatul suprem nu putea să se adune de la sine fără a fi chemat.

8). Ședințele se țineau înaintea poporului adunat; fie-care Irochez putea să iea cuvîntul; înse numai sfatul hotărea.

9). Sfatul nu avea șef care să aduca la îndeplinire hotă-ririle.

10). Din potrivă avea doi șefi pentru război, cu funcțiuni și cu puteri de o potrivă de mari (cei doi „regi“ ai Spartanilor, cei doi consuli din Roma).

Această ieră toată organizarea publică, sub care au trăit Iro-chejii peste patru sute de ani și trăiesc și acuma. Am descriș'o

mai pe larg după Morgan, pentru că aice avem prilej să cunoaștem o societate, în care nu se află încă *stat*. Statul presupune o putere publică deosebită de totalitatea membrilor poporului. Maurer a priceput foarte bine că organizarea marcei germane a fost ce-vă cu totul deosebit de stat, deși dintr'înșua s'a dezvoltat mai pe urmă statul și de aceea în toate scrierile sale urmărește origina puterii publice din organizațiile primitive ale marcelor, satelor, și curților. Vedem la Indieni din America de nord, cum un singur trib s'a respândit treptat peste un continent foarte întins, cum triburile se prefac prin despărțire în popoare, întregi grupe de triburi se formează, limbile se schimbă, până ce se deosebesc într'atita în cât nici nu se mai văd urme de înrudire între dânsele; mai vedem de asemenea cum în lăuntru triburilor gințile se despart în mai multe, cum gințile vechi se păstrează ca frații și numele acestor ginți se păstrează neschimbate în triburi foarte depărtate unele de altele—lupul și ursul sînt nume gentilice la majoritatea triburilor Indiene. Și la toate se întilnește aproape organizația descrisă — deosebire că multe n'au ajuns până la alianța de triburi.

Vedem înse tot o dată, cum pornind de la unitatea socială ginta, se explică de nesilit și de firește toată organizația ginților, fratriilor și triburilor pornind de la această unitate. Toate trei sînt grupe de rude de sînge, unele mai de aproape altele mai de departe, fie-care bine despărțită de celelalte și regulîndu-și singură treburile, înse complectîndu-se fie-care prin celelalte. Și cercul treburilor ce au de dezlegat aceste grupe cuprinde toate nevoile obștești ale barbarilor de pe treapta de jos. Decî dacă aflăm la un popor ginta ca unitate socială, va trebui să căutăm în trib organizarea descrisă mai sus; și unde avem izvoarele trebuitoare, o și aflăm; iar în punctele asupra cărora izvoarele nu ne dau lămuriri, compararea cu organizarea socială a Indienilor din America ne lămurește în privința celor mai însemnate îndoieli și încercături.

Și cu toată simplitatea iei copilărească, minunată mai iese această organizare! Fără soldați, jandarmi, prefecți și judecători, fără temniți, fără procese, își urmau lucrurile cursul lor regulat. Obștiea judecă ori ce sfadă ori neînțelegere; obștiea ginților, dacă faptul privea pe gintă, a fratriei ori a tribului, dacă ieră vorba de interesele acestor grupe;—numai ca mijloc extrem, rar întrebuintat, ieră răzbunarea pentru sîngele vărsat. (Pedeapsa cu moarte iese numai forma civilizată a acestei răzbunări, întovărișită de toate bunurile și relele civilizației). Deși ierău atunci mult mai multe treburi obștești de cît acuma—gospodăria casnică ieră comunistă și cuprindea un șir de familii, pămîntul ieră proprietate comună, nu-

mai grădinuțele ierau pe un timp incredințate comunităților familiale—totu-și nu aveau nevoie de felii de mecanismul cel așa de complicat al administrațiilor noastre, cei interesați hotărâu, și în cele mai multe cazuri toate sînt regulate încă de sute de ani prin obiceiuri. Săraci și nevoieși nu puteau fi—gospodăria comunistă și gînta își cunosc datorica către bătrîni, către bolnavi și către cei caliciți în războaie. Toți sînt de o potrivă și slobozi—chiar și femeile. Pentru robi nu iese încă loc, pentru subjugat triburi străine de regulă iar încă nu. Cînd pe la 1651 Irochejii învinsera tribul Erie și „nația neutră“, le propuseră, să între cu drepturi de o potrivă în alianța Irocheză; și numai fiind că învinsii n'au vroit să primească, de aceea i-au alungat de pe acolò. Apoi ce bărbați și ce femei produce asemenea societate, vedem de pe mierea tutor Albilor ce au avut prilej de a cunoaște adevărați Indieni; toți povestesc despre demnitatea personală, tăria de caracter, vitejia și dreptatea acestor barbari.

Despre vitejie am avut acuma de curînd dovadă în Africa. Zulușii, sînt acum cîți-va ani, și Nubienii, sînt de abia cite-va luni,—și unii și alții, triburi la cari încă tot trăește organizarea în gînte — au făcut, ceea ce nu ar putea face nici o armată europeană. Înarmați numai cu lănci și cu săgeți, fără puști, au străbătut prin ploaia de glonți a puștelor cu repetiție și au ajuns la luptă de aproape cu infanteria engleză (care cum se știe ie cea mai bună din lume pentru lupta în cîmp deschis) și i-au stricat rîndurile de mai multe ori și chiar au respins'o, deși armele ierau așa de nepotrivite și deși n'au servieiu militar nici nu știu ce înșamnă exercițiu. Cît pot ie ținea, ne arată tînguirile Englezilor, că un Cafru în 24 de ceasuri poate face mai mult drum și mai iute de cît un cal — cel mai mic mușchiu iese, tare și oțelit, zice un zăgrav englez.

Așa ierau oamenii și societatea omenească înaintea de despărțirea ie în clase. Și dacă punem față în față starea oamenilor din această perioadă cu a celor mai mulți din membrii societății civilizate de a-zi, găsim că deosebirea între proletarii și țeranii de acuma și între membrii societății gentilice iese nespus de mare.

Dar mai iese și altă față. Să nu uităm, că organizația aceea ieră menită să pieară. Mai sus de trib nu mergea; alianța de triburi ne prevestește începutul pieirii ie, cum se va arăta, și cum s'a și arătat, prin încercările de cucerire ale Irochejilor, cel ce nu făcea parte din trib, n'avea nici un felii de drept. Dacă nu se încheia pace, războiul fără vre o pricină ieră regulă și purtau războiul cu cruzimea ce deosebeste pe om de celelalte animale și care cruzime se îmblînzește numai tîrziu prin interes. Organizarea gentilică în floarea ie, cum am văzut'o în America, presu-

pune o producțiune foarte nedesvoltată, deci și popor foarte împrăștiat și puțin numărös; omul iese stăpînit aproape cu totul de natură, pe care n'o înțelege și care se oglindește în închipuirile-i religioase, așa de copilărești. Tribul formă margina peste care nu se putea trece: tribul, gînta și așezămintele lor ierau sfinte și nu puteau fi schimbate, ierau o putere dată de natură, și iei trebuia să-i fie supuși cu toții în simțire, în cugetare și în fapte. Dar oamenii din această perioadă deși înzestrați cu atitea însușiri bune, se asemănau înse prea mult unul cu altul, ierau încă sub stăpînirea comunismului primitiv și firesc. Puterea acestui comunism trebuia sfărmată—și așa și fu. Dar au sfărmat'o niște înriuriri, ce ni se par de o cam dată înjosoare, ca o cădere de la înălțimea morală a societății gentilice. Cele mai josnice aplecări—lăcomia, plăcerea pentru petreceri, zgîrcenia cea mai mîrșavă, rîpirea averei comune—au întemeiat societatea nouă, civilizată, societatea împărțită în clase; cele mai de desprețuit mijloace—hoția, silnicia, violența, trădarea au năruit societatea gentilică. Și societatea ast'nouă, în timpul de cînd trăește, de două mii cinci sute de ani, n'a fost altă ce-va de cît desvoltarea unui mic număr pe sama mulțimei despoiate și apăsate; și acuma ie tot așa ba chiar mai mult de cît înainte.

(Va urma)

BU Cluj / Central University Library Cluj

trad. JOAN NADEJDE.

Despre împărțășenia creștinească

Voiu arată istoria împărțășeniei după Leon Mecînicov și anume îi voiu rezumă articolul scris în „Revue internationale des sciences biologiques“.

Creștinii cei adevărați nu se îndoiesc de loc de faptul prefacerei pînei și vinului din împărțășenie în trupul și sîngele lui Hristos. Deci nu-i nedreptătim zicîndu-le că-și minîncă dumnezeul, că cel puțin o dată pe an minîncă trup de om și beu sînge, deci că sînt antropofagi. După teologia ortodoxă ar fi ieretic unul care și-ar închipui că prefacerea pomenită iese numai simbolică; drept credinciosul știe că *prezența trupului și sîngelui lui Hristos în împărțășenie iese reală*. Nu prea greșeau deci păgîinii numind pe creștini *teofagi* (mîncători de d-zeu). Pentru a încredința și mai bine pe cetitori de adevărul celor

zise aice, voiŭ cită un fapt din vieŭele sfinŭilor (păcat că nu ŭin minte ce lună și ce zi). Ie vorba de un călugăr că ruiea nu-ı venea la îndămină să creadă că chiar minincă și bea în adevăr carnea și sîngele lui Hristos și că d-zeu, pentru a-l întoarce de la atare ıereticie pierzătoare de suflet, i-a deschis călugărului ochii, l'a făcut să vază cele nevăzute, și deci cum se pogori din ceriŭ, adus de ingeri, un copil, de la care preutul a luat carne și sînge și a pus în potiriŭ. Cind i-a venit rîndul să se împărtășască, bietul călugăr s'a îngreșat de carnea și de sîngele ce-ı dădea popa în linguriță și n'a putut să le înghiță! Atunci i s'a luminat mintea și a priceput că în adevăr carne și sînge ıeste în potiriŭ, dar că D-zeu le face de se arată credincioșilor sub formă de carne și de pine.

Pentru ce minincă creștinii carnea lui D-zeu și-ı beau sîngele? Pentru a se sfinți, pentru a se împărtăși și ıei din firea dumnezească. Așă se spune în molitfele de împărtășenie; cei ce le-au cetit nu vor putea să zică altfelii. Această credință că mincind carnea și sîngele unui om ori a unui animal, căpătăm însușirile aceloră, ıeste foarte respîndită la popoarele selbatece și la oamenii incuți din națiile civilizate. Dl. L. Mecinicov însiră multe exemple. „Așă citează triburi australiene, africane și americane, la cari se crede că mincind cine-va inima unui dușman curajos, capătă curajul mortului. Tot așă cred Chineji, cel puțin cei din Canton. Abiponii din America sudică minincă pre tigrul de pe acolo ca să fie și ıei îndrăzneți ca dînsul. Basuții usucă și fac prafuri carnea dușmanilor, beu acele prafuri cu apă și se așteaptă să capete puterea și curajul acelor morți. Așă fac și Hontotoți. Daiacii din Borneo nu minincă de loc cerb, de teamă să nu se facă și ıei fricoși“. Chiar în poporul nostru sînt asemenea credinți, cum se poate vedea ușor din „Ornitologia populară“ a D-lui S. Fl. Marian.

Obiceiul de a-și mincă zeii, încă ıeste la multe popoare, așă că bieții ŭigani au mulți tovarăși în privința mincatului beserecei.—„Ainoii din insule Yezo (Iaponia),

se închină la câte un urs, un timp, apoi se adună mai mulți îl taie și-l mîncă, spre a se sfinți și îei cu sîngele și carnea lui D-zeu". Acele popoare cari se închinau la zeii greu de mîncat (din vre o pricină) găseau mijloace de a-și închipui că-i mîncă și deci că se sfințesc. „Locuitorii vechi ai Floridei se închinau la soare, dumnezeu greu de mîncat; dar credeau că orî ce om jertfi soarelui făcea până la un punct parte din dumnezeirea soarelui. Mîncînd deci carnea și sîngele acelei jertfe, se împărtășeau și îei ca și creștinii și se credeau sfințiți.... La Araucanienii se arată ideea că jertfa face parte din dumnezeirea căreia o jertfesc. Mexicanii și Peruvienii tot așa credeau. Cafrii cred de asemenea că se împreună real cu dumnezeirea mîncînd bucate cari fac orî au să facă parte din D-zeu“.... La unele popoare își dau osteneală de a rupe bucăți din jertfa încă vie... și se înțelege că ast-feliu o fac de suferă cele mai grozave chinuri pentru mîntuirea credincioșilor. Așa socot că pot înghiți și din sufletul jertfei, care cum se știe slujește de hrană zeilor. Dl. L. Mecînicov citează și *omofagiile* de la Chio și Tenedos, în cari rupeau fâșii de carne crudă di'ntr'o jertfă omenească și le mîncău. Omofagiile îerau cerimonii obișnuite de inițiații la cultul bahic orî orfic. Mai tîrziu au înlocuit jertfele omenești prin tauri, dar până pe vremea împăraților Romani tot se întîmplă din cînd în cînd să jertfească și oamenii.

„După ce se lasă oamenii de antropofagie caută chipuri de a se sfinți din cînd în cînd cu sînge și cu carne de om jertfit zeilor. Așa de pildă Peruvienii, de alt-feliu popor luminat, făceau un feliu de turte (*cancus*) amestecate cu sînge de om și le mîncău la serbătoarea primăverei; pe timpul cuceririi spaniole, nu mîncău turtele ci se frecau cu dinsele pe tot trupul. La Mexicani preuții mîncău carnea oamenilor jertfiți; dar la jertfele ce făceau lui Huitzilopochtli, la 25 Decemvrie, mîncă tot poporul bucățele di'ntr'o statuie făcută din feliurite grîne amestecate cu sînge de om. Mai pe urmă au înlocuit

jertfele de oameni prin cele de animale. Une locuri pentru a arăta că taurul iese în locul unui om, săpau pe coarnele animalului un chip de om îngenunchiat. Aiurea puneau în picioarele juncei menite spre jertfire încălțăminte de fată (Grecia)“. „În Egipt se zice că zeul Osiris a stărpit antropofagia jertfele de oameni s'a încercat a le opri faraonul Amasis după alungarea Păstorilor; totu-și jertfeau oamenii în Egipt chiar pe vremea lui Juvenal“ ! „Pe la începutul veacului 1-iu înainte de Hristos se jertfeau oameni în Italia, chiar pe vremea lui Adrian se citează asemenea cazuri“.

Din cele spuse până aici se vede ușor cum a putut să treacă în creștinism dogma, ritualul și faptul împărtășeniei. Vedem într'această dogmă o moștenire de la culturile mistice numite bahice sau orfice, culturi cari pe la vremea închiegării creștinismului se întinseseră în toată lumea romană. *Impărtășenia iese deci o remășiță de antropofagie religioasă.*

Dar de la Evrei de ce n'ar fi putut lua creștinismul obiceiul împărtășeniei ?

Dr. L. Meciniov arată mai întâiu că Evreii au hrănit și ieri vreme lungă pe Yahveh cu carne de om și dovedește că jertfele de oameni n'au fost străine iudaismului curat, cum susțin unii învățați prea zeloși. Orî-cine știe întâmplarea lui Isaac, pre care ieră să-l jertfească Avraam. Se știe de asemenea întâmplarea fetei lui Ieftae. În *Numere X, 17* stă scris: „Tot întâiu născutul di'ntre fiii lui Israel iese al mieu; mi l'am sfințit în ziua cînd am lovit pe întâiu născuții Egiptului“ (Yahveh vorbește). În *Ieșire XIII, 2, 12* cetim: „Cel veșnic vorbi lui Moise zicînd: „Sfințiți-mi pe tot întâiul născut, pe tot cel ce deschide mătricea între fiii lui Israel, și di'ntre oameni și di'ntre dobitoace... Toți bărbații vor fi ai celui veșnic“. În *Levitic, XXVII, 28, 29* se află scris: „Nici un lucru oprit, menit celui veșnic... fie om, orî dobitoc... nu se va rescumpără... ci se va omori“. După ce înșiră aceste texturi față cu carile greu va putea cine-vă

să nu creadă că Yahveh primii de la fiii lui Israel jertfe de oameni, Dl. L. Mecinicov arată și alte texte (negreșit mai nouă) prin cari se poruncește să rescumpere cu miei, cu iezi ori cu bani pe întâii născuți ai măgărițelor și pe copii. Dl. Mecinicov nu găsește înse la Evrei nici o urmă, de ideea de alt-feliu așa de respîdită în lume, că omul trebuie să minince pe D-zeu. (Nu știm înse dacă a cercetat bine de nu se credeau sfințiți mîncînd din jertfele aduse lui Yahveh).

Pornind de aici Dl. autoriu ajunge la încheerea că împărtășenia creștinească nu a putut să-și ia naștere în Iudeea și nici să fie o urmare a credințelor filor lui Israel. D-sa micșurează foarte tare rolul Evreilor în întemeierea creștinismului. Pe lângă împărtășenie, luată de la omofagiile bahice, creștinismul a luat multe de la budhism și de la mazdeism.

Cu toate că mai rămîn încă destule locuri întunecoase în această chestie, totu-și am crezut folositoriu a aduce la cunoștința cetitorilor noștri păreriile lui L. Mecinicov.

J. NĂDEJDE

I E I

(în formă populară)

De ai fi, precum te-ași vrea,
Doamne, bine ți-ar șede;
Dar fiind așa cum iești,
Toată firea'mi îngrozești.
Și, zeu, nu-i din vina ta,
Ci îi chiar din vina mea;
Și îi vina ochilor,
Ochilor poșiților;
Și îi vina gustului,
Gustului moșicului.

Y. G. MORTUN

Drepturile Femeilor

(Comedie originală de Dl. Marcu)

Pe scena teatrului Ieșan s'a dat zilele trecute o comedie înjghebată de Dl. Marcu, cu scop să ție în bătae de joc drepturile femeilor, în general, și'n special amestecul femeilor în justiție. În așa numita comedie se presupune că femeile din veacul al XX-lea au ajuns: avocați, procurori, judecători de instrucție, jurați etc.

De și chestia pe care Dl. autoriu voește să o facă de ris nu-i de cît liberală, noi sintem datorii a luă și apărarea ție, ca a orî-cărei năzuinți spre progres. Orî-ce trezire a celui asupra, fie chiar individuală, tot ajută la propășirea societăței. Nu că doară ne facem idealuri că prin căpătarea așa numitelor drepturi, se va aduce cine știe ce îmbunătățire soartei femeilor. Tocmai din contra viața în general va fi mai aspră, prin sporirea concurenților; iear cerințele, sigur, mai mari de cît a-zî. Zie unii că prin darea de drepturi femeilor se înmulțesc concurenții. Această inse ție foarte slabă obiecție, căci în fiecare an numărul concurenților crește și alt-feliu și, dacă în acel număr vor fi și cîte-vă femei, puțină neliniște ar trebui să aibă D-lor; de vreme ce cred că femeile sînt mai proaste de cît bărbații și spun că, legal, cel mai demn va reuși. Măcar amorul propriu ar trebui să-i împedece de a se arată înverșunați împotriva drepturilor femeiei. Nu gîndesc că prin aceasta mărturisesc întru cît-va oarecare frică? Nu-i de tăgăduit că lupta va fi mai aspră, dar numai la școala nevoei se ascut și se întăresc spiritele. Adesea chiar cei cari poate țieu chestia socială lăturiș, nereușind pe această cale, se lecuiesc și lucrează pentru a stărpi reul și nu numai a-l ciunti.

După noi numai un spirit retrograd va putea fi protivnic protestărei celui mai slab împotriva celui mai tare, prin urmare și chestiei femeiești. Dl. autoriu își bate joc de femeile avocați, jurați, procurori etc: de aice urmează

că D-lui ie în contra întregii mișcări, adecă nu vrea ca femeile să capete instrucție mai superioară, căci alt-feliu, bine înțeles, nu pot fi doctori și advocați. Ideea ce iese din toată opera D-sale iese că femeia să fie păzitoarea casei, patriarhala gospodină. Crezînd că nu se înțelege destul din piesă, a mai închiet prin tirada: „*altul ie rolul femeii în societate*“. Adecă gospodină și perpetuitoare a speciei, orî păpușă slujind de jucărie bărbaților, în momente pierdute, cînd crierul le va fi fiind obosit de muncă intelectuală, bună-oară după o lucrare obositoare cum ar fi comedia D-lui Marcu.

Ținta autoriului a mai fost să arăte că femeia ie o ființă nemernică, lipsită de judecată rece, de noțiunea de dreptate, și că la dînsa numai simțurile și caprițiile momentane sînt puternice. D-lui ar voi să oprească pe femeii de la orî-ce iese afară din casă. Pentru D-sa ie o nebulie ca femeia să-și câștige vieața alt-feliu de cît vînzîndu-se, fie prin căsătorie, fie afară din căsătorie. Frumos ideal, vrednic poate de niște timpuri mai vechi! De se năștea autoriul cu miî de ani în urmă poate trecea de geniu, dar a-zî...?!

Ce-ai spune, D-le autoriu, dacă pe D-ta te condamnă cine-va să fii numai de cît ciobotariu orî măcelariu? N'ai fi strigat că-i bărbărie să te înjuge la o breaslă ce nu-ți place? Și pe femeii drept ie să le condamne? Cum nu-s și iele ființi cugetătoare, n'au drept să-și aibă năzuințele lor? Nu simt iele nedreptatea ce le face societatea? Mai ales D-ta, adoratoriu al trecutului, cum de uiți vorba Evangheliei: „Ceea ce ție nu-și place altuia nu face“?

Orî-ce om cu principii cît de puțin liberale va condamna intenția D-lui autoriu. Nu ne-am miera ca asemenea idei să le apere tatăl orî bunicul D-lui Marcu; dar un om din generația nouă, așa de remas în urmă, ie în adevăr montruos exemplu de atavism. Obijduitul n'a ridicat bine capul, n'a clătinat lanțurile și D-lui se răpede cu furie! Noroc numai că-i furia unui pitic! Din punct de vedere literar, piesa D-lui Marcu ie o adevărată nuli-

tate. N'are de bază nici observația, nici experimentarea științifică, în toată piesa nu-î nici artă nici ghibăcie. Curat banalități nemernice! Persoanele D-sale sînt niște fan-toșe purtate cu odgoane și lanțuri.

Și comedia trebuie să aibă bază reală, să vedem înna-intea noastră niște ființi omenestii; vorbele, acțiunile lor să ne rîpească mintea; și dacă autorii are gust să aducă la ridicul unele lucruri ori apucături, împlinească condițiile cele di'ntăiu. Oare peste cinci-spre-zece ori două-zeci de ani așa or să fie bărbații? Oare femeile cu drepturi, cu oare-care știință de carte, se vor mărită ieie cu bărbați fără pic de cultură? De unde născocoște D-lui că, dîndu-se femeilor drepturi, casa va fi lăsată pe mîna unor bărbați tonți? Își închipue D-lui că toate femeile vor fi doctori și advocați: ori că toate vor merge la cameră? Dar bărbații sînt a-zî toți doctori? Ori își lasă toți trebile pentru politică? Atunci de ce femeile avînd drepturi își vor părăsi casa? Acele se vor bucura de drepturi cari nu vor fi împiedecate nici de casă nici de copii; pentru bărbați legea nu prevede că unii vor avea reumatism și nu vor putea merge la cameră, ori alții va trebui să-și îngrijască moșia ca să nu-î prăde vechilul. Legea dă drepturi tuturor, treaba lor de pot ori nu să se bucure de ieie. Și grăind la dreptul are oare cine-vă naivitatea să creadă că femeile a-zî se îndeletnicesc salt cu gospodăria? Cui crede asemenea iznoave îi putem proroci că a lui va fi împărăția ceriului. Dacă a-zî femeile găsesc timp pentru intrigă, clevitiri, vizite, baluri ori de a privi la opera D-lui Marcu; nu ar găsi oare vreme să se ocupe cu niște lucruri mai serioase, să se bucure de drepturile ce le-ar da legea? Cele care nu se vor bizui nici nu s'or apucă, Dl. autoriu a voit poate să imiteze „Les femmes savantes“ ale lui Molière, dar geaba a scris, geaba a cercat; Molière iera Molière, și a scris în veacul al 17-lea. Ce se lovea atuncea, se mai lovește oare a-zî? Alte timpuri, alte obiceiuri! Dl. autoriu, care pe cît se pare se ține de poala celor bătrîni, trebuia să asculte și unele din povețele lor. Iei ne zic:

„Gîndește de zece orî și grăește o dată“, de scris poate ar fi zis: „nu serie nici o dată“. Și cît de prielnic ȳear fi fost asemenea sfat, d-luî Marcul! O critică pe larg asupra piesei nu putem face de vreme ce nu o avem, nădăjduim înse în curajul autorului: o va tipări negreșit.

Să venim la public. Poate crede autoriul că dacă a fost aplaudat urmează că scrierea i-a fost genială, orî măcar de mijloc? Aceasta ar urmă poate dacă piesa ar avea vieață îndelungată, doamne ferește; pe cînd, sărmana, mi se pare că va muri chiar nebotezată; actorii se leapădă mai dihai de cît de Satana, pe cît am auzit; publicul ce a aplaudat are despre literatură niște idei așa de ușoare ca și puful, mîne ar putea să-l șuere. Mulțimea se molipsește ușor și ȳe destul ca doi s'aplaudeze pentru ca sala întreagă să le ție hangul. De-ar fi să credem că applausele au venit de la oameni mai serioși, atunci: vai literaților! Ne mîngăem înse, de vreme ce mai mulți desaprobau. Lueru de mierare ȳe părerea celor mai mulți că din loje și staluri nu se șueră, că nu ȳe nobil, frumos, etc. Vra să zică galeria trebuie să desaprobeze. Frumoasă palmă pentru burghezi, dacă niște oameni neculți au mai mult simț pentru adevărata artă de cît cei pretinși culți! În toată lumea partea cultă, ca advocații, doctorii, profesorii, aplaudează orî șueră pe autori; la noi nu, sîntem neamul cel mai politicoș din lume! Ai voe să dai parale și să pierzi o sară, n'ai înse voe să desaprobezi!

Singur doi oameni au avut curajul să-și arăte desprețul cuvenit pentru piesă. Dl. Panu, ale căruî cunoștinți literare sînt cunoscute, se zice că a părăsit sala chiar de la actul întăiu, și un altul din lojele de sus a șuerat voinicește așa că toți au putut să audă, până și autoriul de nu-și va fi pus bumbac în urechi. Pe cît știm să așteptă D-sa să fie flueraț, dar iubirea de glorie l'a făcut să înfrunte orî ce. Că dl. autoriu a pus pe scenă asemenea mascaradă ne mierăm și nu tocmai, că di'ntre bărbați nu s'au găsit de cît doi trei pentru a face oare

care protestare, ie destul de trist. Ceea ce ne pune in se pe ginduri și ne mănnește peste fire, ie că tocmăi femeile, iele pe cari autoriul a voit să le umilească, să le ridiculizeze, au stat de piatră. Nici o desaprobare cît de mică din partea lor! Universitatea numără atîtea studente, de jaca laureat se pregătesc mulțime și toate sufăr ca cel în-tăiū venit să le insulte să le iea în cabaz întregul lor ideal.

Nu știm oare cum lumea zice că cine suferă insultă, merită până la un punct să o suferă? Oare care nu ar fi fost lovitura dacă s'ar fi găsit cîte-va zeci de bărbați să proteste în vreme ce femeile stăteau cu mînele cruce? Studentele poate vor zice că n'au fost la teatru. dar D-lor știeau de mult cuprinsul piesei și trebuia să meargă pentru a face primirea cuvenită talentosului autoriū. Cele mai multe au frați cari ar fi trebuit să proteste, dacă D-lor credeau că fetelor nu li se șede să dezaprobeze singure, noi in se nu înțelegem asemenea subtilități. Dacă femeile au gînd să între în luptă față cu prejudițiile ce le țin spiritul încatenat de veacuri, trebuie să aibă curaj pe deplin și nu numai pe jumătate. Cu atîta mai mult ierau datoare studentele să meargă la teatru, fiind c'au știut cuprinsul comediei; autoriul încă de acum un an a avut curajul, căci numai de lipsa acestuia nu suferă, să le-o ce-tească.

Am auzit zicînd pe unii și pe alții că nu puteau să suere fiind că autoriul a înștiințat pe procuror și pe jandarmi, să se fie gata și îndată ce vor auzi cel mai mic șuer să înfie pe sumețul ce va fi cutezat să fiuere bună-tate de comedie (risum teneatis amici). O comedie susținută de jandarmi și procuror aplaudată de claqueurii aduși buluc de Dl. Marcu! Sărmană artă pe ce mîni ai încăput! Să nu credeți că vorba cu jandarmii ie numai fabulă. La șuerul ce s'a auzit, jandarmii au și făcut razzia prin galerie și au luat un băiet nevinovat la comisie. Cel puțin dacă comedia D-lui Marcu ie o farsă păcătoasă, apoi procedarea D-sale pentru a o susține ie adevărată comedie, avis autorilor pentru o lucrare de pe natură.

Lucruri neînțelese! Pe un Carageali, orî pe un Negruzzi, cari au avut și succes, s'a putut ca Bucureștenii să-î șuere îndată ce bucățile au fost puțin slabe; la noi nu ie politicos a șuera o încercare de școlariu slab în literatură!

Să mai zică cine-vă că nu ie bine să te naști român, cînd autoriul unei asemenea farse ie aplaudat, pe cînd în alte țeri cu o literatură bogată, cum ie Rusia orî Franția, ar fi fost semănat ca la Sf. Vasile, nu cu orez nici flori, dar cu mere murate, cartofe etc.

Dacă Dl. autoriu avea așa de mare încredere în opera D-sale, de ce mereu ieșea pe scenă sub ocrotirea D-nei Manolescu?

În adevăr publicul ieră pus într'o încurcătură grozavă. D-na Manolescu s'a jucat cu focul.

Vinovat cu desevărsire ie comitetul teatral că a primit să se joace asemenea lucrare nedemnă de ochii publicului. Cea mai bună dovadă, că piesa a căzut cu desevărsire, ie că nu s'a dat de cît o singură dată.

SOFIEA NADEJDE

Două palme cincî căpeici

Anedotă populară

Se vorbește de cînd Rușii că 'ntr'o zi s'a nemerit,
C'un țeran la judecată mers'a de s'a tînguit,
C'un boeriu așa degeaba a sărit la țel în drum
Și ni sam ni tam de-odată făr-a ști nici ce-î nici cum,
Peste cruci și miș sudalme,
I-a mai tras și dcnă palme.

Judecata ce să zică, cînd avea de judecat
Un boeriu de boerie și-un țeran moșic plouat?
Hotări cu vai nevoe după multă chibzuire
Ca boeriul să plătească cincî capeici despăgubire.

Deci boeriul să plătească pune-o rublă atuncî pe masă
Și zicînd că n'are vreme a ieșit pe loc din casă,
Iear țeranul stă și-așteaptă să-î plătească. Și tot șede,
Ba acuma, ba acuma, până cînd la urmă vede

Că iei n'au nici gînd să-î deie și cu frică atunci întrebă:
— Noi, nu bănuieți, cucoane, mai avem și altă treabă
Și ziceam: imi dați acele cinci capeici că Ieu m'ași duce? "...
— Stăi să schimbe, îi zice, așteaptă până cînd imi va aduce".

Ce să-î faci? Se pune omul pe-așteptate de iznoavă,
Cinci capeici is banî !! Dar greu-îi să se schimbe-o cărboavă,
Zice Iel, și stă și 'ntrebă nu mai știu de cîte ori,
C'ostenise-a sta în picioare și curgeau pe Iel sudorî.
Dar văzînd la urmă omul că vra noaptea să-l apuce,
Pune cușma subsuoară la judecătoria se duce
Și-î cîrpește două palme de tocmală și'ndesat
Ș'apoî zice: „Uit'te acuma, nu vă fie cu bănat,
„Cele cinci capeici ce astă-zî hotărît'ați să le Ieu,
„Cînd vor fi ca să se deie, le luați în locul meu“.

J. P. ȘPERANȚA

Ași fi dat

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ași fi dat în alte vremuri
Ori ce bunuri pămîntești,
Ca s'aud din a ta gură:
„Te iubesc, tu mă iubești“ ?

Astă-zî nu doresc aceasta,
Dar așa da tot de pe lume,
Să te șterg din a mea minte
Și să uit de al tău nume.

Dar ie greu, căci vorba ceea
Unde-a ars o dată focul,
Treață vreme cît de multă
Se cunoaște bine locul.

1883 Octomvrie

N. G. JURCANOVICI

CĂTRĂ DOMNII ABONAȚI

Anul al IV-lea se apropie de sfîrșit, rugăm deci pe
acei dintre abonații noștri cari au ramas în urmă cu plă-

CONTEMPORANUL

REVISTĂ ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ

IESE DE DOUA ORI PE LUNA.

REDACTORI

pentru partea literară

V. G. Morțun

pentru partea științifică

I. Nădejde

No. 22 an. IV.

Iași 1886.

Privim ca abonați pe D-nii ce vor bine vroi a primi două numere unul după altul.

Noița Neagră

(din viața politică)

Într'o duminică, după săvârșirea sft. slujbe, Nastasachi Solomonescu, pisaltul stranei din dreapta de la Episcopiea din Roman, întorcându-se a casă oprește un Jidan cu o căruță de poricale, drept în mijlocul uliței mari, și 'și țirguiește o oacă de pere. Solomonescu ie ticăit și mofturos și răscolește căruța întreagă alegind pară cătră pară.

Ulița fiind strîmtă, zi de țîrg și tocmăi ceasul sositreii trenului din sus, serjentul de pont, încearcă să împingă căruța mai spre marginea uliței... Nastasachi se zborșește, îl suduie, Jidanul, mai blajîn, îi dă o mîină de perje și serjentul tace.

Solomonescu n'alesese de cît ca de-o jumătate de oacă,